

13

מדינת ישראל

משרדי הממשלה

משרד

מס' תיק

חטיבה: משרד ראש הממשלה - לשכת ראש הממשלה
תת חטיבה: משרד ראש הממשלה
שם תיק: רה"מ פרס - התישבות ופיתוח - כרך ב'
סימול מקורי: 2 תקופת החומר: 10/1986-6/1986
מזהה פיזי: א - 11 / 4399 20/10/2010

המשקל התיק א"ט 10

שם: רה"מ פרס - התישבות ופיתוח - כר
א - 11 / 4399
מזהה פיזי: 311 - 43.4/3 מס פריט: 1764279
מזהה לוגי: 02-111-01-08-03 כתובת: 20/10/2010

מס' תיק מקורי

מחלקה

2

מזכירות הממשלה

ירושלים, י"א בתשרי התשמ"ז
14 באוקטובר 1986

(334)

אל : חברי הממשלה

מאת : מזכיר הממשלה

הנדון: מצפה רמון

ביום כ"ד באלול התשמ"ו (28.9.86), החליטה
הממשלה "להסמיך את ראש הממשלה ושר האוצר להחליט בענין גובה הפטור
ממס הכנסה לתושבי מצפה רמון".

מצורפת-בזה החלטת ראש הממשלה ושר האוצר

כנושא.

ב ב ר כ ה,

יוסף ביילין

7/10/86

001/836

מצפה רמון

החלטת ראש הממשלה ושר האוצר בדבר הטבות מס

הוחלט:

1. לגבי יחידים - שכירים ועצמאים:

א. הזכוי ממס יוגדל מ-7% ל-25% מן ההכנסה שהופקה במצפה רמון ע"י תושבי הישוב;

ב. תושב הישוב פירוש:

תושב מצפה רמון בכל שנת המס ואולם לגבי מי שנעשה תושב בתוך שנת המס, ינתן הזכוי האמור, לתקופה ממועד היותו תושב.

ג. פירוש הזכוי המוגדל הינו כי יחיד נשוי שאשתו אינה עובדת, אב ל-2 ילדים, לא ישלם כל מס על הכנסה עד 2500 ש"ח לחודש (בהתחשב בקצבאות הילדים המתקבלות על-ידו).

ד. תקופת ההטבות תהיה מ-1.11.86 ועד 31.12.89 ואולם, אם תערך רפורמה במיסוי בתקופה זו, תבחן ההחלטה דלעיל מחדש.

2. לגבי חברות

א. מכרז ההשקעות יאשר כמפעל מאושר, כל מפעל מלאכה ותעשייה שיעסיק 5 עובדים ומעלה.

ב. אישור המפעל כאמור יזכה אותו לפטור ממס לתקופה של 10 שנים, לאחר שיוותר על המענק על-פי החוק לעדוד השקעות הון.

שמעון פרס, ראש הממשלה

משה-נסים, שר האוצר

מוכירות הממשלה

ירושלים, ה' בתשרי התשמ"ז
8 באוקטובר 1986

ש מ ר

אל : חברי ועדת השרים לפיתוח הנגב - יוסף י. יוסף

מאת : מזכיר הממשלה

הנני מתכבד להביא לתשומת-לבכם את החלטה מס. 1968 של הממשלה מישיבתה ביום כ', ג' בתשרי התשמ"ז (6.10.86):

1968 . עתיד הנגב

מ ח ל י ט י ס :

א. הממשלה רושמת לפניה את הקיום הכלליים של התכנית לפיתוח הנגב לשנים הבאות שהוצגה לפניה.

ב. להקים ועדת שרים לפיתוח הנגב בהרכב הבא:
ש. פרס - יושב-ראש, י. הורכין, ג. יעקבי,
ד. לוי, י. נכון, א. נחמקין, מ. נסים,
ח. קורפו, א. שרון וא. שריר.

ג. תפקידי הועדה:

(1) להביא בפני הממשלה תכנית מפורטת לפיתוח הנגב, תוך שלושה חודשים;

(2) לתאם את כיצוע התכנית.

ב ב ר כ ה,

10.2.1.

יוסף ביילין

מוזכירות הממשלה

פ ר ו ס ו ק ו ל

ועדת השרים לענין הסיוע ליישובי קו העימות בצפון
יום ד', ה' בתשרי התשמ"ז - 8.10.86
(בשעה 13:30) (בכנסת)

נכחו חברי ועדת השרים: ש. פרס-יו"ר, ז. נבון, ד. לוי,
מ. נסים, י. רבין, א. נחמקין, א. שריר,
א. שרון, מ. קצב.

נעדר חבר ועדת השרים: ג. יעקבי.

- כן נכחו: י. פרץ - שר הפנים
א.ל.דולצין - יושב ראש הנהלת הסוכנות
היהודית וההסתדרות הציונית
י. בליזובסקי - המנהל הכללי, משרד התעשייה והמסחר
ש. גזית - המנהל הכללי, הסוכנות היהודית
ש. שילה - המנהל הכללי, משרד הבינוי והשיכון
ע. אלדר - משרד החינוך והתרבות
צ. אלון - משרד החקלאות
ע. אשד - משרד ראש הממשלה
ש. כוחובוט - ראש המועצה המקומית מעלות-תרשיחא
י. ברוך - משרד האוצר
י. ברית - יושב ראש המועצה מעלה אשכול
י. גולדברג - ראש מועצת מטולה, יו"ר יישובי קו
העימות
ז. גסטל - ראש המועצה האזורית גליל עליון
מ. הכא - משרד האוצר
י. היכל - משרד ראש הממשלה
א. הרשקוביץ - משרד החינוך והתרבות
י. חיר-אדין - ראש המועצה חורפיש
י. יעקב - יושב ראש המועצה מעלה יוסף
י. כהן - משרד החינוך והתרבות
ח. לכב - ראש עיריית נהריה
י. לוי - משרד החינוך והתרבות
י. לבקרי - ראש המועצה המקומית שלומי
ב.צ. סופר - ראש המועצה האזורית מרום הגליל
א. פוגל - משרד האוצר
תא"ל ח. רגב - משרד הבטחון
ש. שבס - משרד הבטחון
ע. שמיר - משרד התעשייה והמסחר
מ. ניר - מזכירות הממשלה

סדר היום:

קו/4. הערכות יישובי קו העימות בצפון

בפרוטוקול זה 3 דפים.

הערכות ישובי קו העימות בצפון

קו/4.

יושב ראש ישובי קו העימות פותח.

האדונים ש. כוחכוט, ח. לכב, י. יעקב וי. חיר-אדין מוסיפים.

כדיון משתתפים: השרים מ. נסים, י. פרץ, א. שרון, י. נבון, א. נחמקין וה"ה י. בליזובסקי, י. שבס, ש. שילה וא.ל.דולצין.

ראש הממשלה מסכם.

ראש הממשלה מודיע כי רוב החלטות הממשלה בנושא חיזוק ישובי קו העימות בצפון בוצעו. לגבי המשך הטיפול של משרדי הממשלה בשנת 1986, מסכם ראש הממשלה כדלקמן:-

א. משרד הביטחון

שר האוצר יבדוק אפשרות מימוש ההחלטה בנושא קשר בין מיקלטים.

ב. משרד החינוך והתכנות

1. מומשה החלטה בנושא "מוחזקות בתי-ספר".
2. שר האוצר יבדוק אפשרות מציאת פיתרון לבעית חינוך משלים ושרות פסיכולוגי.

ג. משרד הבינוי והשיכון

משרד הבינוי והשיכון יקצה מתקציבו סך של 1.5 מיליון שקלים חדשים לצרכי כניית מבני ציבור והשלמתם.

ד. משרד הפנים

שר האוצר יבדוק אפשרות מימוש החלטת הממשלה בנושא כיסוי גרעונות הרשויות המקומיות בקו העימות.

ש מ ר

ה. משרד התעשייה והמסחר

משרד התעשייה והמסחר החל כבר בכנית מבני תעשייה בנהריה ובקרית שמונה וימשיך בכך בשאר הישובים בהתאם לצרכים.

ו. משרד הבריאות

בעית האמבולנס למטולה ולחורפיש נפתרה.

ז. משרד המשפטים

הרשויות המקומיות יכולות להגיש בקשות לקבלת הקצאות מקרן העזבונות. לבקשות הישובים תינתן עדיפות בטיפול.

ח. היקף התקציב הנוסף אשר יבדק על ידי שר האוצר כמפורט בסעיפים א', ב' ו-ד' בהחלטה דלעיל הינו 7.5 עד 8 מיליון שקלים חדשים.

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת
(בשעה 16:00)

ראש הממשלה

ירושלים, כ"ו באלול התשמ"ו

30 בספטמבר 1986

סימולין: 1-דשר-161-2

לכבוד

מר אורי בידץ - מנכ"ל רשות שמורות הטבע
מר אליהו בבאי - סגן מנהל המינהל
גב' פליאה אלבק - מנהלת המחלקה האזרחית בפרקליטות המדינה
מר אבי דרכסלר - עוזר שר החקלאות
אל"מ דוד אפרתי - סגן רמ"א לאיזור יהודה ושומרון
נציג משרד האוצר

שלום רב,

הנדון: וועדה לרכישת קרקעות

הנכם מתמנים בזאת כוועדה לרכישת קרקעות באיזור יהודה, שומרון וחבל עזה.

רכישת הקרקעות תיעשה מתקציב רכישות שינוהל ע"י מינהל מקרקעי ישראל.

הוועדה תקבע נוהלי עבודתה וכן את שיטת הרכישה, כך שהרכישה תהיינה אמיןות ובמקומות התואמים את מדיניות הממשלה.

מר אורי בידץ ישמש כיו"ר הוועדה.

מינוי זה הינו המשך מינוי של מר מ. בגין, מיום 24.2.80.

בברכה,

שמעון פרס

העתקים: שר הבטחון
שר האוצר
שר החקלאות
שר המשפטים

שר האוצר

ה' בתשרי התשמ"ז
8 באוקטובר 1986

(618)

לכבוד
מר אורי בידץ
מנכ"ל רשות שמורות הטבע

מר בידץ הנכבד,

הנדון: ועדה לרכישת קרקעות

הריני מבקש להודיעך כי נציג משרד האוצר לוועדה
לרכישת קרקעות הוא טוביה בלובשטיין.

בברכת שנה טובה
וחתימה טובה

משה נסים
שר האוצר

העתק: לשכת רוה"מ
שר הבטחון
שר החקלאות
שר המשפטים

לשכת שר החקלאות

ג' בתשרי התשמ"ז

6 באוקטובר 1986

לכבוד

הגב' עליזה אשד

לשכת ראש הממשלה

י ר ו ש ל י ם

ג"ב,

הנדון: ועדה לרכישת קרקעות

בהמשך להצעתנו באשר להרכב הועדה, הריני לציין
שאל"מ אפרתי יהיה חבר הועדה במקום אל"מ כץ שסיים את
את תפקידו.

כמו כן עוזר השר מר א. דרכסלר יהיה במקום עוזר
השר מר ש. שבס.

בכבוד רב

בברכת גמר חתימה טובה

צבי אלון

עוזר שר החקלאות

לשכת שר הביטחון

הקריה, ד' תשרי תשמ"ו
7 אוק' 1986

ק/ 9319

א ש י

עליזה אשד, לשכת ראש הממשלה

עליזה יקרה,

הנדון: וועדה לרכישת קרקעות

סיכמתי עם שר החקלאות:

במקומו של אל"מ י' כץ יבוא אל"מ דוד
אפרתי, סגן מפקד איוש כעת ובמקומו של שמעון שבס -
אבי דרקסלר, ע' שר החקלאות.

אנא דאגי לתיקון.

תודה

ח. ישראלי

העתק: שר החקלאות

צש/

איש - יפה
22/10/86

הקריה, 6 כסלו תשמ"ז
11 דצמבר 1986

לשכת שר הביטחון

ק/11413

שמו -

תא"ל עזריאל נבו, מזכיר צבאי לראש הממשלה

ראש הממשלה הקודם מינה וועדה לרכישת קרקעות
(1-דשר-161-2 מיום 30.9.86).

אנו מבקשים לבטל את מינויו של אל"מ דוד
אפרתי ולמנות במקומו את סגן-אלוף שמואל אוזנבוי
ר' ענף תשתית בתיאום הפעולות באיו"ש ובחבע"ז.

תודה,

ח. ישראלי

/תש

ירושלים, כ' בכסלו התשמ"ז
22 בדצמבר 1986
סימוכין: 1-דשר-172-6

לכבוד
סא"ל שמואל אוזנבוי
ראש ענף תשתית בתיאום הפעולות באיו"ש ובחבע"ז

שלום רב,

הנדון: וועדה לרכישת קרקעות

הנך מתמנה בזאת כחבר הוועדה לרכישת קרקעות באזור יהודה, שומרון וחבל עזה, במקום
אל"מ דוד אפרתי.

אני מאחל לך הצלחה בתפקידך.

בברכה,

יצחק שמיר

העתקים:

שר הבטחון
שר האוצר
שר החקלאות
שר המשפטים
מר אורי בידץ - יו"ר הוועדה
אל"מ דוד אפרתי

משרד המשפטים

9/10/86

ירושלים, ז' באדר התש"ס
24 בפברואר 1980

ראש הממשלה
איש
סודי

אין איש
2/2

מר מרדכי צפורי - סגן שר הבטחון
מר אורי בידץ - סגן מנהל מינהל מקרקעי ישראל
מר אליהו כנאי - מנהל אגף רכישות בעלות ורשום - מינהל מקרקעי ישראל
גב' פליאה אלבק - מנהלת המחלקה האזרחית של פרקליטות המדינה
מר ראובן - עוזר ליו"ר ועדת שרים לענייני החישובות
מר רפאל איחן - יועץ ראש-הממשלה למלחמה בסדר
מר ישראל קורץ - נציג שר האוצר
אל"ם י. כץ - סגן מפקד איו"ש

הנדון: ועדה לרכישת קרקעות

הנכם מתמנים בזאת כועדה לרכישת קרקעות באזורי יהודה, שומרון וחבל עזה.
רכישת הקרקעות תתבצע מתקציב מיוחד שהאוצר יעמיד לרשות הועדה.
הועדה תקבע נוהלי עבודתה וכן את שיטת הרכישה, כך שהרכישות תהיינה אמידות
ובמקומות התואמים את מדיניות הממשלה.
מר מ. צפורי ימש כיו"ר הועדה.
הנני מאחל לכם הצלחה במשימתכם זאת.

בברכה,

מ. כץ

העתק: שר הבטחון
שר האוצר
שר החקלאות
שר המשפטים

ירושלים, 11 בספטמבר 1985

- שמור -

אל : חברי הממשלה

צרכי ההערכות של ישובי קו-העימות בצפון
במסגרת ההערכות הכוללת להגנת שלום הגליל.

מחליטים :

לסווג את העיר נהריה כאזור פיתוח א'.

הסבר :

בהחלטת הממשלה מס' 559 משיבתה ביום א', י"ד באייר התשמ"ה
(5/5/1985) - הוכרה נהריה כעיר פיתוח אך הושמט סיווגה כאזור
פיתוח א'.

מוגש : עיי ראש הממשלה.

10.9
1645

לעיל 10.9

ואם צ"ל

10.9 צ"ל ✓

כצ"ל ✓ 21.258

9
6

הערה
⇒

1645

11

Handwritten notes in a cursive script, possibly Hebrew or Arabic, covering the upper half of the page. The text is written in dark ink on a light-colored background.

12

Handwritten notes in a cursive script, possibly Hebrew or Arabic, covering the lower half of the page. The text is written in dark ink on a light-colored background.

13

Handwritten notes in a cursive script, possibly Hebrew or Arabic, located in the bottom left corner of the page.

אל: _____

התאריך

מאת: _____

חיק מס'

4.9.

הערות:

נ.ג. ארז

אברהם

1. צו מבקש אקלים

ישיבה עם מבכירי התק"ם

2. צו מבקש
אורז
עמית ארז

תל-אביב, רח' דובנוב 10, ת.ד. 40017, טל: 250231

רח' סוטין 27, ת.ד. 16040, טל: 245271

יום 20.8.86

לכב'
ראש הממשלה
שמעון פרס

הנידון: חובות המושבים למוסדות המשותפים להתישבות העובדת

שלום רב לך,

הצגתי בפניך כותרתו של הנושא בפגישתנו האחרונה בלישכתך בירושלים.

להלן עקרי הדברים:

1. הארגונים המושביים חייבים למוסדות משותפים להתישבות או לגופים התישבותיים אחרים סכום כולל המוערך על ידנו כיום בערך ב-100 מליון דולר.
סכום זה כולל:

כ-30 מליון דולר למשכיר המרכזי.

כ-35 " " לחברה ליבוא מספוא שבבעלות המשכיר והארגונים האזוריים.

כ-12-15 " " לתנובה.

כ-10 " " חובות שונים לתנובה אכספורט, למועצות הייצור, לאיגוד משקי עופות לרכיה.

בנוסף לכך ערכות תנובה והמשכיר וארגונים אחרים לחובות במערכת המושבים למרכיביה בסך כ-15-20 מליון \$.

2. לדברי פעילי התנועה והאזורים, אם לא יקבלו מלוא העזרה לה הם מצפים, לא יוכלו ואין בדעתם לכבד את ההתחייבויות המוטלות עליהם.
לאמור, במקרה כזה יפול מלוא החוב על התנועה הקבוצית לבדה, כערב ונושא באחריות לארגונים אלה.

3. התמונה המסתמנת מורה על בריחת האגודות המושביות מאחריות לארגונים הארציים והאזוריים. לפנינו תהליך לפיו אין המסגרות האזוריות והארציות מסוגלות לשמור על חישוקים כלשהם, ואיש לנפשו ואיש לאהלו.

4. אנו בעיצומה של תכנית הבראה של התנועה הקבוצית, שעיקריה ידועים לך.
התקדמות התכנית נתקלת בקשיים גוברים והולכים וביצועה טרם הפך לממש. גם אם ימומש סכום של 120 מליון \$ בהנפקות עד 31.3.87, תועלתו מותנית בהמשכיות ע"פ שנת התקציב הבאה.

אם יתברר שבנוסף לכל אלה עלינו לספוג מכה נוספת של 100 מליון דולר, קשה מאד לתאר את התוצאות האפשריות ברוח טובה.

תל-אביב, רח' דובנוב 10, ת.ד. 40017, טל: 250231

רח' סוטין 27, ת.ד. 16040, טל: 245271

יום _____

- 2 -

5. מאחר שלנושא השלכות תנועתיות וצבוריות ברורות וכל פעולה שתינקט על ידנו, כיון ביזמה המכוונת להצלת חלק מהחוב ובין כהגררות אחרי יוזמות של נושים אחרים (כולל הבנקים), תקבל משמעות פוליטית מובהקת.

לסיכום: אין מנוס מקיום דיון משותף אתך ואולי עם חברים נוספים כמערכת המפלגתית והממשלתית, לבחינת הבעיה, הצעת פתרונות ואיתור הנזקים האפשריים במישורים שונים.

אבקשך לזמן בדחיפות מירכית פגישה לליבונו הנושא, שאם לא כן יקדימו המאורעות והמעשים את המחשבה והתכנון.

בברכה,

ישעיהו פרי

מזכירות הממשלה

ירושלים, כב' באב התשמ"ו
27 באוגוסט 1986

(320)

אל : חברי הממשלה

רבותי השרים,

הנדון : דו"ח הועדה לבחינת תיפקודם ודרכי פעולתם
של ארגוני הקניה המושביים בישראל

שר העבודה והרווחה ביקשני להעביר לידיעתכם את דו"ח
הועדה שמינה לבחינת תפקודם ודרכי פעולתם של ארגוני
הקניה המושביים בישראל.

הועדה מורכבת מנציגי משרד העבודה והרווחה, משרד
החקלאות, הסוכנות היהודית ונציגי כל זרמי ההתישבות.

ב ב ר כ ה

יוסף ביילין

**דו"ח הועדה לבחינת תפקודם ודרכי פעולתם של ארגוני
הקנייה המושביים בישראל**

ב-29 בדצמבר 1985 מונתה ע"י שר העבודה והרווחה מר משה קצב ועדה לבחינת תפקודם ודרכי פעולתם של ארגוני הקנייה המושביים בישראל.

תפקידי הועדה הוגדרו כדלהלן:

1. בחינת מטרות וסמכויות הארגון ודרכי תפקודו.
 2. האדרת תפקידים וסמכויות רשויות הארגון לרבות ועדות המענה.
 3. דרכי מנזי מנהלים והעסקת עובדים מקצועיים שכירים.
 4. בחינת מדיניות ההשקעות, המימון, האשראי של הארגון וקביעת קוים מנחים לעתיד.
 5. דרכי מימון ומתן אשראי למושבים ולמפעלים לרבות "קידום מימון" והדרכים לגביית חובות מהם.
 6. קשרי הגומלין בין הארגון ומפעלים האזורים הנמצאים בשליטת הארגון החלקית או המלאה.
- כיו"ר הועדה מונה מר יאיר יקיר ומרכז הועדה מר יעקב לפידות, חברי הועדה ה"ה:-

1. מר שמחה אסף	- נציג המרכז החקלאי
2. מר ישראל הראל	- נציג תנועת המושבים
3. מר חיים נדיבי	- נציג אגוד המושבים של הפועל המזרחי
4. מר מנחם כהן	- נציג משקי חרות בית"ר
5. מר מרדכי דלג'י	- נציג האחדות החקלאי
6. מר אריאל קריצ'מן	- נציג ברית פקוח "בחן"
7. מר בני מוצרי	- נציג ברית פקוח לקואופרציה החקלאית
8. מר זלמן אהרונסון	- נציג הצבור הקואופרטיבי
9. מר יצחק בר לבב	- נציג מושבי העובד הציוני
10. מר אורי חמני	- נציג הצבור הקואופרטיבי
11. מר יוחנן דניאל	- נציג תנועת המושבים
12. מר צבי אלון	- נציג משרד החקלאות
13. מר אריה מאיר	- נציג הסוכנות היהודית
14. מר איתן הרמן	- נציג הצבור הקואופרטיבי

הועדה קיימה את ישיבתה הראשונה בתאריך 13.2.86 והחליטה לפעול ב-3 ועדות משנה כדלהלן:

1. ועדת אשראי ומימון

יו"ר מר יאיר יקיר חברים ה"ח מנחם כהן, אורי חמני, מרדכי דלג'י מרכז יעקב לפידות.

2. ועדת מפעלים ואזוריים

יו"ר מר שמחה אסף חברים ה"ח: ישראל הראל, יצחק בר לבב, זלמן

אחרונסון (עזריאל צדוק יוסף) מרכז - יעקב לפידות.

3. ועדת מבנה ארגון סמכויות ומטרות

יו"ר מר יוחנן דניאל חברים ה"ה : אריאל קריצ'מן, איתן חברמן, בני מוצרי, אריה מאיר, חיים נדיבי, מרכז - יעקב לפידות.

מ ב ז א

1. ארגוני הקניות האזוריות הוקמו כדי לממש עקרונות הקואופרציה כאשר המטרה הייתה לארגן קניה משותפת עבור קבוצות קואופרטיביות מושביות או קבוציות, השותפים לארגון נקבעו על בסיס גאוגרפי וכך נוצרו ארגוני קניות אזוריות.

פעילותם של הארגונים בתחילה האטמאמה לתחום הקניות המשותפות וגיוס מקורות אשראי אולם לאחר קום המדינה מושבים רבים נזקקו לארגוני קניה אזוריים אולם בגלל מספרם הרב לא נתקבלו למסגרות קיימות ולכן הם פנו ונעזרו בשרותי אשראי והספקת מצרכים באמצעות "המשביר" ולצורך זה הוקמו תאגידים כגון "המשביר לעולה" "יחדיו" "שילוב" שלמעשה מילאו תפקיד של ארגוני קניה.

בשנות החמישים המאוחרות החליטו התנועות המושביות להקים ארגונים אזוריים לכל המושבים שקבלו את השרותים באמצעות חברות הבת של המשביר.

הארגונים החדשים שניהולם היה בידי נציגי המושבים חרגו מתפקיד אספקת מצרכים ואשראי הדבר נבע מכורח המציאות בהן היו נתונים המושבים הצעירים וכן הורחב תחום הפעילות של הארגון האזורי לתחומים נוספים כגון: קידום התקציב ההתיישבותי ופתוח והספקת שרותים אחרים. הרחבת תפקודו של הארגון האזורי דרש משאבים גאוייסו במוסדות המושבים אצל ספקים קבולים ואשראי בנקאי.

המשאבים הנ"ל הושקעו בחלקם במושבים עצמם בענפי הייצור והשרותיים וחלקם כמפעלים משותפים אזוריים כגון: מכוני תערובת מזגירות, בתי מיון וקידור מיון ושוק ביצים, משחטות, ושרותי תובלה. כמו"כ נוצרו תאגידים לעיבוד משותף בחקלאות כגון מטעים פלחה גני ירק וכדומה, כן הוקמו משרדים לניהול חשבונות ע"י הארגון האזורי, באמצעות מימון מתאים הובטח קיומם של שרותים חיוניים לחבר המושב ולמשקו.

נוהל אספקת המים אף היא הועברה ע"י חברת "מקורות" באמצעות אגודות מים אזוריים שנטלו בנושא ובס"ה תרמו ארגוני הקניה תרומה לפיתוחם של המושבים ואף שינו שמם מ"ארגון קניה" ל"ארגון אזורי" דבר שבא לבטא אופי העסוקים שעסק הארגון.

בשלהי שנות השבעים ובראשית שנות השמונים החלה האינפלציה להכביד על תפקודו של ארגוני הקניות עלות המימון נעשתה יקרה ובד בבד החלו להוצר קשיים במשק החלקאי ובפרט במושבים הצעירים אשר לא יכלו להתמודד עם תהפוכות הכלכלה במדינה וכך נוצרו קשיים להחזר האשראי שהמושבים קבלו וכך הלך ותפח תובס לארגוני הקניות.

2. ארגוני הקניות המושביות רשומות כאגודות מרכזיות אזוריות שחבריהן

הם המושבים שבאותו אזור, עפ"י תקנוני הארגונים עיקר סמכויות ומטרות של ארגונים אלה הם כדלהלן:

- א. לארגן קניה משותפת עבור חבריה;
 - ב. לעסוק בפעולות כספיות לשם ממון פעולות החברים;
 - ג. להקים ולנהל מפעלים אזוריים הדרושים לחבריהם;
 - ד. לשווק את תוצרת החברים בצורה משותפת;
 - ה. להלוות וללוות כספים לשם מתן אשראי לחבריה;
 - ו. לסייע בהתיישבות חבריה ופתוח מקום מבחינה כלכלית וביסוד מושבים חדשים.
3. דרכי תפקודן של ארגוני הקניה

א. ארגוני קניה הקיבוציים

ארגוני הקניה לא פעלו בשיטה אחידה בניהול עסקיהם, יש ארגונים דוגמת ארגוני הקניה הקיבוציים הפועלים במערכת כלכלית גרידה דהיינו הארגון מהווה תאגיד מרכזי למימון קניות ורכישת אספקה עבור חבריו, להשגת אשראי מבנקים שונים ולמתן הלוואות לחבריו. גובה האשראי שנותן הארגון לחבר כלשהו אינו עולה על שלשה חודשי מחזור של החבר בארגון. ארגון העובר על תקופה זו מופנה החבר לתנועה הקיבוצית שהוא חבר בה לשם השגת ערבות על ההלוואה החריגה או לשם השגת אשראי מהתנועה לכיסוי האשראי החריג בארגון.

ב. ארגוני קניה "התיכון" וארגון קניה "השרון"

מספר מושבי של ארגוני קניה מושביים נקטו בפעולה דומה בניהול עסקיהם דוגמת ארגון קניות "התיכון" והשרון. ארגונים אלה נהגו עפ"י העקרונות הבאים:-

- (1) אשראי ספקים ואשראי לגידולים לייצור שהושג ע"י הארגון המושבים מופנים ע"י הארגון לספקים הקשורים עם הארגון, והארגון משלם ומחייב את המושבים בהתאם לקניות המושבים.
- (2) אשראי להשקעות לרבות קידום מימון עבור המושבים או הקמת מפעלים איזוריים בוצע במרבית המקרים באופן ישיר על-ידי המושבים עצמם ללא קבלת התחייבויות של הארגון עצמו.
- (3) קיום מעקב מתמיד אחר המושבים התחייבויותיהם לארגון ולמוסדות כספיים שונים, צוות המעקב מטעם הארגון כולל כלכלן וחבר מטעם ההנהלה.
- (4) הארגון אינו משלם עבור שירותים כגון: כטוח, מסוי, משכורות וכו' תשלומים אלה משולמים ע"י המושבים עצמם, הארגון מספק אך ורק שירותי תוכנה להנהלת חשבונות.

ג. ארגון קניות של הפועל המזרחי

לעומת שני הארגונים הנ"ל דרך תפקודו של ארגון קניות של

הפועל-המזרחי מתבצעת בשיטה שלהלן:-

האשראי למושב ניתן לאחר בדיקה יסודית של התחייבויות חברי המושב לאגודה, תוך בדיקת יתרונות חוב החברים למושב. חבר מושב שאינו מסוגל לשלם את חובו לאגודה, לא ניתן לו אשראי. שיטה זו מופעלת בחלק מהמושבים החברים בארגון זה, הארגון מקבל שטרות של חברי המושב על האשראי שהוא מקבל. השטר ניתן לאגודה ומוסב לארגון.

היתרון בשיטה זו היא בדיקה לעומק על יכולתם של חברי המושבים לפרוע את האשראי שניתן להם.

יחד עם זאת הארגון מנהל מעקב אחר המושבים ודרכי פרעון התחייבויותיהם, הוא מתחייב, כלפי חבר המושב - במקרה וועד המושב אינו מתפקד כראוי - לשלם את הסכום שהוא זכאי לו, לאחר פרעון חובו ע"י השטרות בשיטה זו, חבר המושב הבודד לא נפנס למעורבות התחייבויות האגודה שאינה מתפקדת ויתר חברי האגודה שכשלו ואינם פורעים את חובותיהם לאגודה.

ד. ארגון קניות "מבואות ירושלים"

ארגון קניות זה נודל בשיטה הריכוזית בכל דרכי פעולותיו במתן שירותים לחבריו. לאחרונה הוא נקלע לקשיים כספיים המסכנים את קיומו, בגלל מצב זה מונה מר יחיאל אדמוני (לשעבר מנכ"ל המחלקה להתיישבות) לבדוק את דרכי תפקודו של ארגון זה. בין יתר הממצאים וההמלצות של דו"ח זה ניתן להזכיר את הנושאים הבאים:-

(1) אספקת תשומות

המושבים יסתייעו בארגון באותם התחומים החשובים להם, הארגון יעמיד אספקה רק לחברים הזכאים ואלה שישדירו את חובם בצורה מסודרת ומובטחת משפטיית המושב יהיה אחראי ישירות לכל התשלומים החלים עליו ועל חבריו. ההסדר בא להבטיח המשך ייצור סדיר ע"י החברים הזכאים או אלה שהסדירו חובם מבלי שיפגעו בשל כשלונות הארגון והישובים או המתישבים האחרים.

אספקת התשומות באמצעות הארגון תהיה ע"י גודל מכסת הייצור המאושרת (לול - למשל לפי גודל הלהקות בפועל מוכפלת בצריכת מזון נורמטיבית).

המושב יכין רשומות אישיות של חבריו הזכאים יהיו זכאים לאספקה רק חברים זכאים וכאלה שחובם אינו עולה \$ 10,000.- מעבר לאשראי השוטף, יעשו הסדר לכיסוי חובם תוך 2 - 3 חודשים, יתר החברים יהיו זכאים להמשך אספקת תשומות רק אם ידה והסדר חובם יאושר ע"י המושב והארגון ויובטח ע"י בתחנות אישיים בעלי היקף משפטי, תשלומים בכל תחום יבוצעו ישירות ע"י המושבים.

(2) השקעות

ארגון קניות לא יממן השקעות במשק, לא כל שכן במוצרים ברי קיימא צרכניים.

(3) אשראי

אשראי שהארגון יעמיד מעל ומעבר לאשראי המצוי יהיה רק בצורה של תשומות ישירות ותמורת בתחונות.

האשראים שיעמיד הארגון אך ורק לגדולים שתוצרתם תעבור דרך האגודה. זו מצדה תעמיד המחאה בלתי חוזרת לארגון שתאפשר לו, לארגון, לגבות את המגיע לו בגמר עונת הגידול.

מימון מוגוון המושב, מים, חשמל, בטוח לאומי, מט אחיד, מט הכנסה וכח' יחול על המושבים המתישבים.

תשלומי מע"מ יהיו גם להבא באחריות הארגון ע"ח המושבים והמתישבים. ב"פ, תנועה.

ה. ארגון קניות מושבי הנגב

לעומת הארגונים הנ"ל נוהג ארגון קניות "מושבי הנגב" לספק תשומות בחקלאות על-ידי הקמת מחסנים איזוריים המנוהלים ע"י הארגון ובאחריותו הישירה. מחסנים אלה מוכרים לחבר הבודד הן במזמנים או בהמחאה נדחית. הפעולה מבוצעת ישירות עם הארגון והמושב אינו צד להתחייבות החבר או ערב לו. הרווחים הנובעים מניהול המחסנים משמשים לכיסוי ההוצאות הכלליות של הארגון דבר המוזיל את עלויות ההוצאות בהן מחוייבים המושבים. לדעת מנהלי הארגון שיטה זו ניתנת להרחיב אותה לגבי מושבים בלתי מאורגנים וזאת למרות הסכנה של הפיכת הארגון לארגון איזורי של בודדים ולא של אגודות.

4. דוחות ועדות המשנה

א. הועדה למימון ואשראי

כאמור עיקר הבעיה שנוצרה כיום ביחסים הדדית בין ארגוני הקניות לבין המושבים היא אי עמידת המושב בהתחייבותיו כלפי הארגון. דהיינו המושב אינו פורע את חובותיו לארגון בגלל תפקוד לקוי של המושב.

כתוצאה מכך חובות המושבים ריבית פיגורים לא נפרעים במועדם והם מחוייבים בריבית על חוב שומץ בתוספת היות והחוב הופך להיות חוב הריג דהיינו שלא נפרע במועדו; וכך חובות המושבים הולכים וגדלים עד כי אין יכולת פרעון של האגודות דבר שמסכן את עצם קיום המושב כאגודה שיתופית.

דרכי מתן האשראי ע"י ארגוני הקניות למושבים הוא ברוב המכריע של הארגונים ניתנת לאגודות בלבד ולא ליחידים ולמעט ארגון הקניות של הפועל המזרחי שנותן אשראי אף לחברי מושבים בודדים, באמצעות האגודה.

ניתן להבחין במספר סוגי אשראי:-

(1) אשראי שומץ - שניתן במסגרת הפעילות השוטפת של המושב באמצעות הארגון ועפ"י הכללים שקבע הארגון.

(2) אשראי מכון - הוא אשראי שניתן ע"י מוסד כספי או מושב

למושב באמצעות הארגון למטרה מוגדרת
כגון השקעות פתוח ועוד.

(3) אשראי לקדום מימון - ארגוני הקניות נוהגים לתת אשראי לשם פתוח משקי המושבים עפ"י תוכנית משקית שהוכנה אך המימון ממוסדות ממשלתיים וסוכנותיים לא התקבלו בפועל ואזי החליט הארגון להעניק אשראי ע"י מימון שונתן בעתיד וישנם מקרים באבחנות לא קוימו ושהמימון הגיע באיחור רב או שכלל לא הגיע לידי בצוע.

חובות המושבים לארגוני הקניות - נובעות מ-

- (1) אשראי לסוגיו השונים כמפורט לעיל.
- (2) השתתפות המושבים בהקמת מפעלים אזוריים לרבות השתתפות בהון המניות ובהשקעות.
- (3) הצטברות של ריבית וריבית דריבית על חובות שלא נפרעו במועדן.
- (4) אי קבלת מימון מהמוסדות כגון סוכנות היהודית ומשרד החקלאות להשקעות לפתוח משקים.
- (5) תשלומי הארגון עבור המושב לקבלת שירותים שונים כגון : ניהול חשבונות בקורת מאזן חוב למועצות האזורית קופת חולים בטוח לאומי וכו'.

ישנה מקרים רבים שארגון הקניות שלמרות המעקב הכלכלי הצמוד שלו על המושבים בדרכי נהולם שהארגון לא נקט בצעדים נאותים בגין גבית החובות מהמושבים ולא עצר את ההתדרדרות המשקית של אותו מושב, הארגון לא נקט בדרך כלל בפעולה נאותה להפסקת האשראי ולא דאגו לבטחונות נאותים לקבלת חובות החברים ואף המשיכו לתת למושבים אלה הלוואות חריגות שעלו על הממוצע. בדרך כלל אין נוהלים קבועים למתן האשראי למושבים והאשראי ניתן או ע"י הוראות המנהל או ע"י ההנהלה כולה ובכל מקרה או ועדת אשראי המטפלת בנושא מתן אשראי או באשראי חריג.

כמו"כ אין ארגוני הקניות נוהגים לאשר באסיפות הכלליות שלהם את מקסימום האשראי שהם רשאים לקבל, והערבונות שהם רשאים לתת לחבריהם.

להלן יתרות חוב המושבים לארגון הקניות

נכון ליום 31.12.86 באלפי ש"ח.

מס' סדר	ארגון קניות	מושב חובה	ביתרות זכות	חוב נטו	הערות
1.	הגליל	78,327	1,338	76,989	כולל העמסת חובות המפעלים קרטונקס, משחמת מירון קומפוט ת. המושבים (כ-33 מליון שקל).
2.	מושב הצפון	לא נמסרים נתונים			
3.	הצפון	23,239	35	23,204	
4.	השרון	3,345	3,392	(47)	
5.	התיכון	1,553	1,446	109	
6.	הפועה"ז	36,132	2,730	33,402	
7.	הדרום	43,426	2,074	41,352	
8.	חרות				
9.	אחוד הקניות	48,486	1,622	46,864	נכון ל-30.9.83
10.	מבואות ירושלים	68,320	119	68,201	
11.	הנגב	54,505	680	53,825	נכון ל-31.12.85

הערות: - מתיחס לחובות מושבים חברים בארגונים בלבד (מושביים - על הון מניות בארגון)

- היתרות אינן מבוקרות.

- היתרות נתונים לשנתיים בתוצאה מתייבוי זכוי החסר עודף במאזנים ל-30.9.85

3. המלצות ועדת המשנה למימון ואשראי

- מדיניות ההשקעות, המימון, והאשראי לאגודות, למפעלים האיזוריים, או לחברי האגודות: חייבים להתבסס על העקרונות הבאים:-
- א. לא יעניק ארגון קניות אשראי מכל סוג שהוא לחברו אלא במסגרת הסכום הכולל של האשראי שהארגון החליט באסיפת כללית השנתית לקבל על עצמו. אשראי בסעיף זה לרבות ערבויות.
- ב. לא יעניק הארגון אשראי או ערבות אלא לאחר קבלת בטוחות נאותות מהאגודות או חבריהן לפי הענין, בטוחות כאלה יכולות להיות ערבות הדדית, המחאות שיווק והתחייבות, שטרות אישיים וכו'.
- ג. נקיטת צעדים נמרצים ע"י הנהלת הארגון לגבות חובות חבריו, או עמידה בהתחייבויותיהם תוך הפעלת הבטוחות שהארגון קבל.
- ד. לא יעניק ארגון קניות אשראי למימון שירותים צרכניים אלא אשראי המיועד לתשומות החקלאיות או אשראי המיועד לייצור החקלאי.
- יש להבחין בכמה סוגי אשראי שהארגון מעניק לחבריו, להלן סוגי האשראי והדרך שעל הארגון לנהוג בניהול עסקיו.

(1) אשראי שוטף

- א. הארגון יחתום הסכמים עם ספקים שונים;
- ב. הארגון יפנה את האגודות לספקים לשם קבלת צרכיהן.
- ג. אשראי לאגודות ינתן לאגודות לאותה תקופת אשראי שהארגון קבל מהספק עפ"י ההסכם.
- ד. באם האגודה אינה מתפקדת כדבעי, רשאי ועד ההנהלה של הארגון להעניק את האשראי לחבר האגודה הבודד לאחר שיקבל בטוחות נאותות להחזרת האשראי.
- ה. הארגון ידאג לקבל התחייבות בלתי חוזרת מהמשווק שהאגודה חתמה אמו חוזה לשיווק תוצרתה, או מהמשווק של החבר הבודד. התחייבות זו תמיל הוראה להעביר לארגון הקניות את תמורת השיווק של האגודה לשם פרעון האשראי שקבלה.
- ו. הארגון יקיים מעקב אחר מתן אשראי תשומות שניתן לאגודה לשם:
1. להבטחת ניצול האשראי למטרת שלה הוא מיועד ואם לא כן להבטיח את פרעונה המוקדם.
2. לפרעונו המלא של האשראי בתום עונת השיווק.
- ז. באם האגודה לא תעמוד בהתחייבויותיה עפ"י האמור בסעיף

ה-ז חייב הארגון לנקוט בכל האמצעים לגביית החוב, במקרים חריגים פחוייב המנהל הכללי של הארגון להביא לדיון והחלטה לשם קביעת הצעדים שיש לנקוט נגד החבר שאינו עומד בהתחייבויותיו.

(2) אשראי מכוון

אשראי זה ניתן על-ידי הממשלה לאידולים לייצור או לשווק המקומי אשראי ממזלתי זה יש להעביר במלואו לאגודות ואם האגודות אינן מתפקדות גם לחברי האגודות באופן ישיר, תוך קבלת בטוחות נאותות ועפ"י הפירוט שלהלן:-

א. אשראי לייצור יש לנהוג בו כמו אשראי שוטף.

ב. אשראי ממועצות ייצור ניתן לתקופת המקדמה שהמועצה משניקה למגדל תוך מתן התחייבות לארגון עפ"י תאריכי הפרעון של המקדמה.

(3) אשראי להשקעות

סוג זה של אשראי מתחלק לשני סוגים:-

א. אשראי לאגודה כתאגיד לפיתוח ענף משותף לכל חברי האגודה ברמת האגודה או ברמה האיזורית.

ב. אשראי לחברי האגודה ובאמצעותה לפיתוח משקי החברים.

על הארגון מוטלת החובה טרם ימפל במתן אשראי להשקעות האמורות : לפעול כדלקמן :-

א. בדיקת מקדמות לקיומן של מכסות ייצור מאושרות על-ידי מועצות הייצור.

ב. בדיקה כלכלית של כדאיות ההשקעה והבטחת התזר ההון בזמן הסביר בהתאם לסוג הענף.

ג. קבלת בטוחות נאותות כאמור בסעיפים ה-ז לעיל מחלק א'.

ד. במקרה של השקעה באגודה יש לבחון אלטרנטיבות חליפיות הקיימות באיזור עוד לפני ביצוע ההשקעה לשם ניצול מירבי של אמצעי הייצור הקיימים.

(4) "קידום מימון" לפיתוח

לא ייעשה "קידום מימון" באגודות אלה עפ"י הקריטריונים הבאים:

א. לבחון אם נתקבלו האישורים הדרושים על פיתוח הענף החקלאי תוך בחינת התאמת הענף לתוכנית הכוללת של המשק.

ב. לקבל התחייבות מוחלטת של המוסדות המיישבים עם תאריך מוגדר למתן הסיוע הכספי להקמת הענף, וכן התחייבות

להחזרת הסכומים שהארגון השקיע לרבות הוצאות מימון.

ג. לבחון את תוצאות הקדמת ההשקעה והשלכותיה על ריווחיות הענף עצמו, וכן השפעת קידום המימון על יתר התחייבויותיה של האגודה כלפי הארגון וכלפי מוסדות כספיים אחרים.

ד. לבחון את השתתפות האגודה בהון העצמי וגיוס הון זה בפועל מחברי האגודה, כתנאי להפעלת קידום המימון.

ה. הארגון לא יעניק מימון ישיר נוסף להשלמת ההשקעות במפעל המוקם אלא יסייע בידי האגודה לקבלת אשראי ממקורות חיצוניים, לא השיגה האגודה את האשראי ממקורות חיצוניים למרות סיוע הארגון יועבר הנושא לטיפול ועד ההנהלה של הארגון שיהיה רשאי להעניק במקרים מסוימים אשראי במסגרת האשראי הכולל שהארגון רשאי להעניק עפ"י החלטת האסיפה הכללית.

ו. האמור בסעיף ו לעיל יחול גם על מתן ערבויות לאגודות.

(5) אשראי לצריכה ושירותים

הארגון לא יעניק אשראי לאגודות ולבודדים לצריכה פרטית ולשירותים וזה כולל:-

א. אשראי לצרכניות הקיימות במושבים למכירת דברי מכולת.

ב. אשראי לשם מימון הוצאות כלליות לניהול המושב כגון: משכורות עובדים, חשמל, מים... וכו'.

ג. תשלום מסים שונים כגון בטוח לאומי, מס אחיד ומס הכנסה למעט תשלומי מע"מ שיהיו גם עתיד בארגון ע"ח המושבים והמתיישבים.

במקרים מסוימים על הארגון לשקול תשלום עבור הנהלת חשבונות של האגודה ותשלום עבור בקורת חשבונותיה.

המלצות ועדת משנה למפעלים האזוריים

א. צורת התארגנות

1. אגודות שיתופיות

המפעל נרשם כאגודה חקלאית שיתופית בע"מ שחבריה הם המושבים.

2. חברות בע"מ

המפעל נרשם כחברה פרטית ומחזיקי המניות מתחלקים לאפשרויות שונות.

3. שותפויות

המפעל רשום כשותפות מוגבלת

ב. 1. שותפות בין ארגון הקניות ותאגיד אחר (כגון קרן המושבים).

2. שותפות בין מושב לארגון קניות

יש לציין שדוב המפעלים הן מסוג אגודות שיתופיות - ומיעוטם הן חברות בע"מ - שותפות כמעט ולא קיימות.

סה"כ קיימים 101 מפעלים אזוריים מסונפים ל-9 ארגוני קניות לפי הפירוט הבא:

רשימת יתרת חוב המפעלים לארגוני הקניות ל-31.1.86

(באלפי שקלים חדשים)

נכון ליום 31.1.86

מס. סדורי	ארגון הקניות	מפעלים חובה	ביתרות זכות	חוב נטו	השרות
1.	הגליל	2,233	6,391	4,158	
2.	מושבי הצפון	לא	נמסר	נתונים	
3.	הצפון	2,366	1.9	2,352	
4.	השרון	-	-	-	
5.	התיכון	3.2	-	3.2	
6.	הפוע"מ	-	-	-	
7.	הדרום	4,216	4.20	3,796	
8.	חרות	-	-	-	
9.	אחוד הקניות	-	92	92	
10.	מבואות ירושלים	14,788	10,357	4,431	
11.	הנגב	4,063	9,284	5,221	

המכלאות הנ"ל מראות את מצב המפעלים לתאריך 31.1.86 כאשר מרבית המפעלים שהוקמו ממרתם היא לתת שירותי אספקה יצרניים בתהליך העבוד החקלאי של חברי המושבים או לפתח ולרכז ענף משותף על בסיס אזורי או ליצור ולפתח מפעלים ע"מ לסייע לחקלאי בעבוד ושוק תוצרתו החקלאית.

כמו"כ הוקמו מפעלים אזוריים למתן שירותים נלווים בחקלאות כגון מוסכים תובלה נחול וחשבונות וכדומה עליו עם זאת מעוטם של המפעלים עוסקים בתעשייה ומלאכה ע"מ ליצור מקורות תעסוקה נוספים לאנשי האזור.

עפ"י העדויות והשיחות עם חלק ממנהלי ארגוני הקניות הוברר לנו כדלקמן:

1. קיים חוסר תאום בהקמת מפעלים אזוריים בין ארגוני הקניה המושביים מחד גיסא ובין התנועות המושביות ותנועות הקבוציות מאידך גיסא.

כתוצאה מחוסר תאום זה הוקמו מפעלים זהים באותו אזור לתנועות השונות ולארגונים השונים אשר יצרו כפילויות דבר שהביא ליצירת עודף בכוח הייצור של המפעלים ע"י המושבים והקבוצים כאחד או שאינם מנוצלים ואו מנוצלים למחצה. דוגמא לכך ניתן להביא מארגון הקניות מושבי הגליל שהקים מכון תערוכת בשם "אסם הגליל" והוא שותף במכון תערוכת "דגן" יחד עם ארגון קניות הצפון. דוגמא נוספת המשקפות בשער הנגב השייכות לתנועה הקבוצית. במשקמת "שוף הנגב" השייכות למושבי הנגב. שתי המשקמות אינם מנוצלות במלא הקפה, אותו הדין אפשר לומר במכון התערוכת "מתמור" ו"אסם הנגב".

2. בהקמת המפעלים האזוריים ניתן עודד ע"י משרדי הממשלה והמוסדות המיושבים אולם לא נבדקה כדאיות הקמת המפעל מבחינה כלכלית ולעיתים לא הקפידו על מציאת נקודת האיזון. בין כדאיות הקמת המפעל ועלות ההשקעה ודרכי המימון בהקמת המפעל.

3. לא היתה הקפדה מספקת באישור המושבים להקמת המפעל ע"י כנוס אספות כלליות של חברי המושבים עצמם. לעיתים קרובות הסתפקו בהחלטה ועד המושבים בלבד.

4. מרבית המפעלים האזוריים מנוהלים ע"י ארגוני הקניות עצמם ויו"ר או מנהלי ארגון הקניה משמש אף כיו"ר המפעלים האזוריים ולעיתים גם חברי הנהלה של מפעלים אלה נבחרים בתאום עם מנהלי הקניה.

5. יחסי הגומלין בין ארגוני הקניה והמפעלים האזוריים מתבצעות בשני אופנים;

א. ארגון הקניות מסייע בהקמת המפעל האזורי ובמימונו ללא עילת התחייבות וללא קיום מימון של המפעל עצמו ופעולה זו מצטמצמת אך ורק בהשגת מימון ואשראי ממוסדות בנקאיים ושהמפעל בעצמו מתחייב לפרוע חובותיו.

ב. ארגון הקניות הוא המקיים והוא הגוף המארגן והמממן את השקעות של המפעל תוך קבלת התחייבויות כספיות ממוסדות כספיים וחייב המפעל בהתאם.

1. לדעת חברי הועדה יש לדקדק בבדיקת כדאיות הקמת המפעלים האיזוריים תוך מציאת נקודת האיזון ותוך הוצלת מחיר עלות העלות למוצר. אולם כתוצאה מאי הקפדה בהקמת המפעלים נוצרו כפילויות שהביאו בעקבותיהן השבתה חלקית של כושר הייצור של המפעלים, על כן יש לשאוף למזג מפעלים הקיימים באותו איזור, מזג זה יביא לצמצום מספר המפעלים העודפים או הסבתם לקו יצור למוצר אחר שישדרת את המושבים, וכן יביא לניצול מירבי של כושר הייצור שיעבדו במלוא התפוקה.
2. יש לשאוף בהקמת מפעלים איזוריים אך ורק אם אותו מפעל נותן שירות ישיר לחקלאי ולתוצרת החקלאית, שאין בכוונו של המושב הבודד לספק שרות זול לחבריו, כגון מכונות תערובת, בתי קרור, תחנות מיון, בתי אריזה וכו'.
3. יש לשאוף ולבסס את הפעולות בהקמת מפעלים איזוריים או בהפעלת המפעלים הקיימים על בסיס איזורי ללא שייכות ארגונית או תנועתית או סוג היישוב (קיבוץ, מושב).
4. יחסי הגומלין בין ארגון הקניות לבין המפעל האיזורי חייב להתבסס על מתן אשראי בתשומות בלבד החופף את אשראי הספקים שהארגון מקבל על עצמו ותוך קבלת בטחונות נאותים מהמפעל האיזורי.
5. השקעות ופתוח במפעל האיזורי, וקבלת התחייבויות כספיות יעשו ישירות ע"י המפעל ולא ע"י הארגון.
6. שיטת הריכוזיות הקיימת כיום בניהול ארגוני הקניה והמפעלים האיזוריים יש להחליפה בשיטה ביזורית המסתמכת על ניהול המפעל האיזורי כתאגיד עסקי עצמאי. ארגון קניות רשאי לקבל את המפעל האיזורי בחבר לשם קבלת שירותים כיתר חברי הארגון.
7. ארגוני הקניה לא יקבלו על עצמם התחייבות למפעל איזורי כלשהו שאינו נותן שירות ישיר לחקלאי ולתוצרת החקלאית מומלץ שמפעלים איזוריים כושלים בתחום התעשייה שהוקמו ע"י ארגוני הקניה על מנת למצוא מקורות תעסוקה לתושבי האיזור שצברו הפסדים וחובות כבדים - יחוללו.
8. יוזר ארגון קניות ומנכ"ל ארגון קניות לא ישמשו כמנהלים או כחברי הנהלה במפעלים האיזוריים.
9. חבר מושב שנבחר כנציג מושבו על מנת לשמש חבר ועד ההנהלה במפעל האיזורי לא ישמש ביותר משני תאגידים איזוריים.

8. המלצות ועדת המשנה למבנה וארגון של ארגוני הקניות

ארגוני הקניות בהיותם אגודות מרכזיות מנוהלים ע"י נציגי המושבים החברים באותו ארגון נציגים אלה נבחרים לאסיפה הכללית של הארגון ע"י כלל החברים במושבים בקלפי, או עפ"י החלטה מיוחדת של האסיפה הכללית, ושאי נעד ההנהלה לבחור את הנציג מבין המועמדים שעמדו לבחירה.

עפ"י הוראות תקנוני הארגונים נציגי המושבים המהווים את האסיפה הכללית הם שבוחרים את ועד ההנהלה וועדת הבקורת של הארגון והם רשאים לבחור מבין הנציגים עצמם או מבין חברי המושבים להנהלת הארגון. נוסף לכך מספר ארגוני קניות מנוהלים בפועל אף את המפעלים האזוריים בהיות מנהל הארגון יו"ר הנהלה של אותם המפעלים.

מפעלים אלה רשומים לעתים בחברות או כאגודות שתופיות כמו"כ ישנם מקרים שהארגון עצמו הוא שהקים את המפעל האזורי ולא המושבים באופן ישיר דבר זה יראה בעליל שקיימת רכוזיות מרובה בניהול הארגונים ורק בשנתיים האחרונות הותקנה תקנה מפורשת המפרידה בין הפונקציות ומנהל הארגון איננו יכול לשמש כיו"ר ההנהלה.

9. תפקידים ומטרות של ארגוני הקניות

א. לארגן קניה משותפת עבור חבריה והתאגידים הקשורים לחבריה, של כל הצרכים המשקיים.

ב. לאיים כספים וערבויות למימון פעולות החברים לצרכים משקיים וכלכליים בלבד.

ג. לארגן את שווק התוצרת של החברים ישירות ובאמצעות משווקים אחרים.

ד. לסייע בהקמת מפעלים איזוריים שישרתו את הענפים המשקיים והכלכליים של חבריו המשתמשים בלבד.

ה. לארגן את הענפים המשותפים של החברים.

ו. להתנות כל הפעילויות בקבלת בטחונות מתאימים.

10. מבנה רשויות הארגון

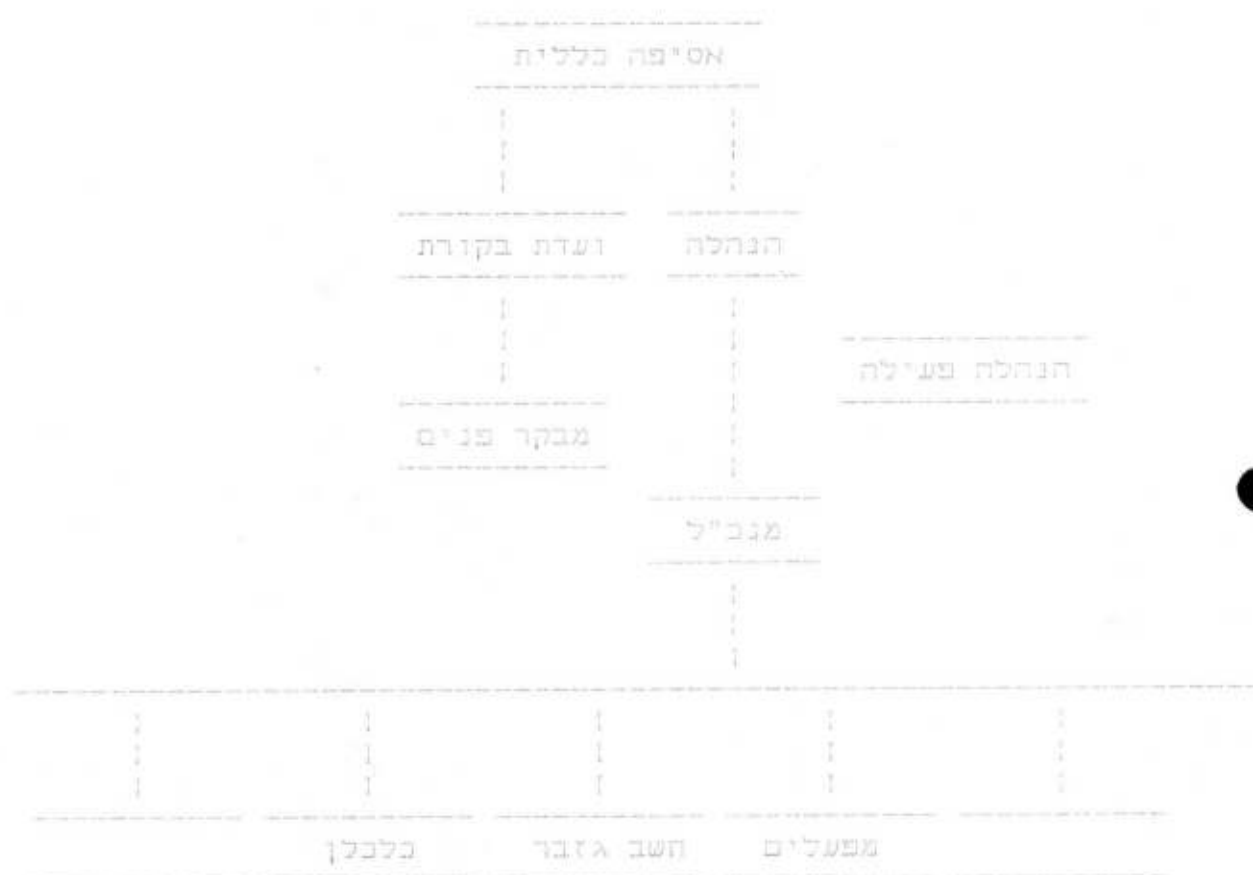
א. האסיפה הכללית מהווה רשות עליונה של הארגון. נציגיה נשלחים על ידי רשויות חבריה אחת לשנתיים.

ב. האסיפה הכללית תתכנס אחת לשנה ותבחר את רשותיה אחת לשנתיים מבין חברי האגודות.

ג. ההנהלה הנבחרת תהיה מורכבת לא יותר מ-15 חברים והיא תבחר יו"ר

- להנהלה והנהלה פעילה בין 3-5 חברים וכן תקבע את סמכויות יו"ר ההנהלה והנהלה הפעילה ובעלי תפקידים אחרים בארגון.
- ד. ההנהלה תתכנס לפחות אחת לחודש והנהלה הפעילה תתכנס לפחות אחת לשבוע.
- ה. האסיפה הכללית תבחר ועדת בקורת בת 3 חברים. ועדת הבקורת תתכנס לפחות אחת לחדשיים.
- ו. יתמנה מבקר פנים באשרה מלאה או חלקית לארגון ע"י ההנהלה ויהיה כפוף לוועדת הבקורת וליו"ר ההנהלה.
- ז. ההנהלה הפעילה תורכב מיו"ר ההנהלה, מנה"ל הארגון ו-24 חברים נוספים.
- ח. למרות האמור בסעיפים הקודמים, תהיה אפשרות לבחור להנהלה עד שני חברים ולהנהלה הפעילה חבר אחד שלא מבין חבריה, ע"י אגף מרכזי שהארגון מסונף אליו.

המבנה הארגוני המוצע

הערה: כל ארגון קניות יחליט אם להקים אגף או מחלקה לפי צרכיו וכן יקבע נוהלים לתפקוד רשויותיו ומחלקותיו

11. תפקידי יו"ר ועד ההנהלה

תפקידי יו"ר ועד ההנהלה של הארגון הם כדלקמן:

1. אחראי לתפקודו ולתפעולו של ועד ההנהלה.
2. לקבוע את הנושאים ואת סדר היום שיובאו לדיון בפני הועד.
3. אחראי לתיאום הפעולות בוועדת המשנה.
4. לפקח על הדרך המבצע של האגודה, ועל פעולותיו.
5. לפעול בהתאם לסמכויות המוענקות ע"י הפקודה, התקנות, ותקנון האגודה לרבות:-
 - א) יזום דיון בוועד על השוואת פעולות השוטפות של האגודה לבין התקציב המאושר באסיפה הכללית.
 - ב) יזום דיון בוועד על סמיות בביצוע התקציב והסברן.
 - ג) קבלת דיווח על פעולות שוטפות של האגודה או פעולות חריגות או פעולות שאינן במהלך העסקים הרגיל של האגודה.
6. קבלת דיווח שוטף מהמנהל הכללי של האגודה.
7. להשגיח על הסדר בישיבות הועד ולדאוג שהישיבות יתנהלו כדין.
8. יעמיד את ההצעות שאובשו בישיבת הועד להכרעה על-ידי הצבעה בהתאם לתקנון האגודה.
9. ידאג לרישום פרוטוקול מהישיבות ויאשר אותו בחתימת ידו.
10. יו"ר ההנהלה לא יכהן בתפקיד מינהלי או ביצועי באגודה לרבות תפקיד בניהול עסקי האגודה.
11. יו"ר ההנהלה לא יכהן כמנהל כללי או אגבר האגודה.

12. תפקיד המנהל הכללי של הארגון

תפקידי המנהל הכללי של הארגון הם כדלקמן:-

1. לבצע את החלטות ועד ההנהלה.
2. לנהל את עסקי האגודה ע"י החלטות רשויות המוסמכות.
3. לדאוג לתפעול השוטף של האגודה.
4. לא יכהן מנהל בעסקים אם יש לו עיסוק מקביל היוצר ניגוד ענינים בינו לבין ארגונו.

5. יכין את תקציב האגודה ויגישו לדיון ואישור הועד.
6. ידאג למערכת הנהלת חשבונות תקינה וכוונה ומדויקת של הארגון.
7. ידאג לניהול הבנקסים הנדרשים עפ"י החוק מאגודה שיתופית.
8. ידאג להכין את חשבון הרווח וההפסד ואת המאזן ולהגישו לוועד לאישור מקדמי לפני הגשתו לבקורת לברית פיקוח.
9. לדאוג לגביית כספים וחובות החברים המגיעים לארגון.
10. לבצע את כל הפעולות הדרושות כדי להוציא את החלטות הועד בניהול עסקי הארגון.

1. $\frac{1}{x^2} = x^{-2}$
 $\frac{d}{dx} x^{-2} = -2x^{-3} = -\frac{2}{x^3}$

ה'תש"ל: ה'תש"ל ה'תש"ל

לפיכך נראה כי המושג "המחשבה" הוא המושג המרכזי, והוא המושג המרכזי, והוא המושג המרכזי.

11

7/3/8

דו"ח הועדה לגיבוש תכנית לחיזוק מגזר המשק החקלאי המשפחתי

מוגש לראש הממשלה

דו"ח הועדה לגיבוש תכנית לחיזוק מגזר המשק החקלאי המשפחתי

מוגש לראש הממשלה

חוקת ישראל הממשלה

הממשלה

הועדה לגיבוש תכנית לחיזוק המשק החקלאי המשפחתי

ח' באלול התשמ"ו
12 בספטמבר 1986

לכבוד
מר ש. פרס
ראש הממשלה

אדוני ראש הממשלה,

ביום 20 ביולי 1986 מינית אותנו כועדה לגיבוש תכנית לחיזוק המשק החקלאי המשפחתי.

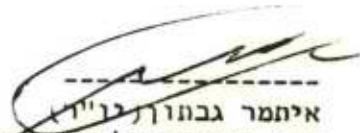
אנו מתכבדים להגיש לך כזה דין וחשבון על ממצאי הועדה ומסקנותיה.

אנו מקוים שהמלצותינו יהיו למועיל בפתרון הבעיות של מיגזר זה.

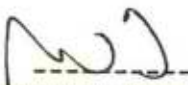
בכבוד רב,

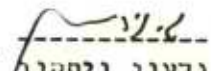

ריצ'רד ערנן
משנה למנהל הכללי
בנק הפועלים בע"מ

יעקב ארסל
ראש החטיבה העסקית
בנק לאומי לישראל בע"מ

איתמר גבנור
סגן הממונה על התקציבים
משרד האוצר

אילן ששירא
מנהל יחידת אשραι מכוון
מחלקת אשραι
בנק ישראל

יעקב פרידמן
סמנכ"ל הרשות לתכנון
ופתוח החקלאות,
ההתיישבות והכפר
משרד החקלאות

גרעון ויתקון
מנהל תכנית החדשות השכונות
הסוכנות היהודית לא"י

תוכן ענינים

עמ'

5	א. מבוא
4	ב. עיקרי ההמלצות
6	ג. המשבר במשק החקלאי המשפחתי.
10	ד. תכנית לטיוע כלכלי למשק המושבי.
13	ה. מטרותיהם ודרכי פעולתם של האגודות השיתופיות וארגוני הקניות.
17	ו. ניווד אמצעי ייצור.
21	ז. השיטה לבצוע התכנית לחיזוק המשק המושבי.
25	ח. איסוף הנתונים.
27	נספחים :
	נספח א' - כתב המינוי
	נספח ב' - דו"ח מקורות ושימושים של הסקטור המושבי.
	נספח ג' - ניווד אמצעי ייצור - חוות דעת משפטית.

א. מבוא

הועדה לגיבוש תכנית לחיזוק המשק החקלאי המשפחתי מונתה ביום 20.7.86 והחלה בדיוניה תוך ימים ספורים. (מצ"ב כתב המינוי בנספח א'). בתחילת עבודתה התבקשה הועדה לגבש כללים לחלוקת סכום של 25 מליון דולר, אותו החליטה הממשלה להגיש כסיוע חרום למושבאים. ענין זה אילץ את הועדה לסטות מהתחום שהוגדר בכתב המינוי וגרם לעיכוב-מה בעבודתה.

במהלך עבודתה נתקלה הועדה בקושי להשיג נתונים מעודכנים ומהימנים על מצבו הכלכלי של המיגזר המושבי. עד ליום הגשת דו"ח זה טרם קיבלה הועדה נתונים מפורטים על מצבת החובות של המושבים בחתך של ארגוני הקניות וגם לא נתונים מפורטים על אמצעי היצור שבידם וערך התפוקה החקלאית. התברר שאף אם קיים מידע זה בידי המוסדות הממלכתיים, אין הוא זמין ונדרש זמן רב לקבצו. משום כך, לא יכולה הועדה להצביע בשלב זה על מוקדי בעיה ולהתוות תכניות קונקרטיות אפילו ברמה האזורית (קל וחומר- ברמה של מושבים בודדים). לכן, מוצע לראות בדו"ח זה דו"ח ראשוני בלבד. יש לקוות שנתונים הכרחיים אלה יוגשו לוועדה תוך זמן קצר ואז תוכל הועדה להגיש דו"ח משלים. מכל מקום, הועדה ממליצה בפני משרד החקלאות והסוכנות היהודית להקדיש מאמץ לריכוז הנתונים האמורים באופן שוטף, כך שניתן יהיה לקבל בעתיד תמונת מצב ברורה ומעודכנת, בכל עת שהדבר ידרש.

הועדה פנתה לתנועות המישיבות השונות במיגזר המושבי, בבקשה לקבל מהן הצעות ותכניות לחיזוק המושבים. למרבה הצער סרבו התנועות להענות לבקשה זו ולא תרמו אלא תרומה שולית לעבודת הועדה. יש לקוות כי בעתיד תהיה מידת שיתוף הפעולה של התנועות עם המוסדות הממלכתיים גדולה יותר, מאחר שללא שותפות כזו תהיה מלאכת ההבראה והשיקום קשה ביותר.

במהלך עבודתה קיימה הועדה 5 פגישות במליאתה ו-8 פגישות של תת-ועדות לנושאים שונים. בישיבות המליאה הוזמנו ליטול חלק גם נציגי בנק המזרחי ובנק החקלאות. בדיוני תת-הועדות השתתפו דרך קבע ה"ה ע. רסלר מבנק הפועלים, מ. בר-לב וצ. פופלביץ מבנק לאומי, ש. אלרואי מבנק החקלאות, ד. אורן מבנק המזרחי, א. שני-עוזר שר התעשייה והמסחר, עו"ד י. ריבק ו-י. מזוז מהלשכה המשפטית במשרד האוצר, ט. פינסו, ע. וייס, ב. לאור וא. יוגב מאגף התקציבים במשרד האוצר.

בפני הועדה הופיעו ה"ה י. דניאל - מזכיר תנועת המושבים, י. יקיר - רשם האגודות השיתופיות, ב. מוצרי - מנכ"ל ברית הפיקוח, עו"ד מ. דינאי - היועץ המשפטי של תנועת המושבים ועו"ד ש. בן-דב, סגן היועץ המשפטי של הסוכנות היהודית.

ב. עיקרי ההמלצות

1. הועדה הגיעה למסקנה כי הגישה המיטבית היא למקד את התכנית בסיוע לאגודה החקלאית כיחידה העומדת בפני עצמה. יש לקבוע סדר קדימויות בביצוע התכנית באזורי הארץ השונים ולהתחיל בשלב ראשון, בטיפול בישובים המאוגדים בשניים או שלושה ארגוני קניות בלבד.
2. מבלי לפגוע בעקרונות הערכות ההדדית, ניתן ומומלץ ליישמה באמצעות מוסדות כספיים כמו בנקים ולא באמצעות ארגוני קניות.
3. ארגון הקניות יעסוק אך ורק בריכוז רכישות של התשומות החקלאיות ואספקה אחרת, לא יעסוק בתיווך כספי אלא למימון רכישת תשומות חקלאיות ולא יערוב בעצמו לאשראי שקיבל או לכל התחייבות אחרת. הארגון יתאגד כחברה בע"מ. לפחות 1/3 מחברי דירקטוריון ארגון הקניות יהיה נציגי ציבור והדירקטוריון ימנה את הנהלת הארגון על סמך כישורים מקצועיים בלבד.
4. אגודה שיתופית חקלאית תנהל מעתה את עניניה הכספיים ישירות עם הבנקים. אגודה לא תתחייב כלפי גוף שלישי בשל חיוב חבר באגודה אלא לאחר שקיבלה מהחייב בטחונות נאותים.
5. מפעלים כלכליים לא יהיו בבעלות ארגוני הקניות כי אם בבעלות המושבים או גופים עסקיים פרטיים. מפעל שאינו מרויח יסגר וימכר. המפעלים יפעלו כחברות בע"מ ותמונה להם הנהלה מקצועית ובלתי תלויה. מפעלים לא יערבו או יתנו הלואות לארגון הקניות, למעט אשראי ספקים כמקובל.
6. ארגוני הקניות והאגודות יגישו דוחות כספיים שנתיים מבוקרים במועד. אי הגשת הדוח במועד או הסתייגות מהותית של רואה חשבון מהדוח, יגרמו להפסקת הסיוע הממשלתי והאשראי הבנקאי.
7. לא ינתן סיוע כספי נוסף למושבים המאוגדים בארגון קניות מטוים, אלא לאחר שיחתם הסכם בדבר תכנית סיוע ושיקום בין כל ארגון והאגודות החברות בו לבין הבנקים, הסוכנות והממשלה. בהסכם זה יקבלו על עצמם הארגון והאגודות ליישם את התנאים שיקבעו עפ"י המלצות דו"ח זה. חריגה מהתחייבויות אלה תגרור הפסקה מיידית של האשראי הבנקאי והסיוע הכספי.
8. לאחר שיתגבש אמדן בדבר יכולתו הכלכלית של כל מושב, תכין עבורו ועדת המעקב לוח סילוקין שיבטא את פריסת חובותיו (לרבות חלק מהחובות שהוא ערב להם) והתאמת תנאיהם ליכולתו הכלכלית. בעקרון, כל ישוב יהיה אחראי לכל חובו ולחלקו בחובות הארגונים הכלכליים המשותפים. לאחר שהמושבים יקבלו על עצמם את תשלום החוב שיושת עליהם, תקבע חלוקת נטל הפתרון הכספי בין הנושים ובין הממשלה והסוכנות, בהתבסס על המלצות ועדת המעקב האזורית, בכל הנוגע להקף ולתקופת מיחזור החובות ופריסתם. הועדה ממליצה כי כל אגודה תתבע להשתתף מההון העצמי של חבריה בפרעון של לפחות 30% מחובה.

9. נכסים שבבעלות ארגון קניות או אגודה חקלאית ושאינם משמשים ליצור - ימכרו, והמורתם תשמש לכיסוי חובות הבעלים. הבעלים יפקידו בידי הנושים יפוי כח בלתי חוזר למכירת הנכס שיכנס לתוקף לאחר שישה חדשים מחתימת הסכם הסיוע.
10. במקרים בהם יתברר כי אגודה חקלאית אינה מסוגלת לכסות את הוצאותיה השוטפות מההכנסות הנובעות מגורמי הייצור שבידה, יופעלו צעדים שיביאו לצמצום פעילותה החקלאית למינימום תוך הבטחת המשך פעילותה המוניציפלית.
11. אם הפעלת שיטת "האשראי המרוכז" אינה סותרת את הוראות החוק, שילובה בתכנית בתקופת ביצועה עשוי לתרום להצלחת התכנית.
12. תמונה ועדת היגוי עליונה ליישום התכנית וועדות מעקב איזוריות שתהינה אחראיות על הכנת תכניות סיוע למושבים ולמעקב אחר ביצוען. בתקופת המעבר יחוייב ארגון הקניות למנות לו מנהל על פי המלצות ועדת ההיגוי.
13. הועדה ממליצה כי שר החקלאות ומועצות הייצור, כל אחד בתחום סמכותו, יקצו כל תוספת שתאושר בהקף המכסות הארצי, לאותם מושבים הזקוקים לתוספת מכסות ייצור על מנת לספק את צרכיהם השוטפים. אם יתברר לאחר סקירת מצבם של כל המושבים, כי רבים המושבים שלהם מחסור בסיסי באמצעי יצור, ממליצה הועדה שמכסות הייצור בענפים המתאימים יקוצצו בשעור אחיד, בכל אזורי הארץ, והמכסות הללו ייועדו למושבים הנזקקים.
14. הועדה ממליצה לבחון הקצאתו מחדש של האשראי להון חוזר וגרעינים הניתן ע"י הממשלה או בערבותה, עפ"י צרכי ענפי החקלאות השונים.
15. יש לבחון את התאמתו של חוק האגודות השיתופיות במתכונתו הקיימת לתנאים ולנסיבות של תקופתנו ולתקנו בהתאם לצורך. בתוך כך מומלץ להטיל בחוק אחריות פלילית על מנהלים באגודה בדומה לאחריות מנהלים בחברה בע"מ; לקבוע קנסות מינימום על אי הגשת דוחות כספיים במועד; להתיר לצורך ביקורת חשבונות האגודה העסקת רואה חשבון כלשהו ולא-דוקא מברית הפיקוח.
16. הועדה סבורה שיש צורך לבחון ביסודיות את בעיית הבטחות לאשראי החקלאי, כולל אפשרויות לסיחור גורמי יצור שונים. כמו כן, מומלץ לבחון את מדיניות הקרקע החקלאית בישראל ואת אפשרויות הסיחור בה. עוד מומלץ, כי הבנקים והחשב הכללי במשרד האוצר, יבחנו אפשרויות להנהגת תכנית לביטוח אשראי במגזר החקלאי, שתתרום לפתרון בעיית הבטחות.

ג. המשבר במשק החקלאי המשפחתי

מיגזר המשק החקלאי המשפחתי מונה כ-400 מושבים ובהם כ-145,000 תושבים, ב-27,500 בתי אב. מרבית המושבים חברים בארגוני קניות אזוריים שאף הם מאוגדים כאגודות שיתופיות.

במחצית השנייה של שנת 1985 החלו להתגלות סימני המשבר במשק החקלאי המשפחתי. ארגוני הקניות והמושבים נתקלו בקשיים גוברים והולכים לפרוע את חובותיהם. השיווק המאורגן באמצעות האגודות החקלאיות השתבש והשיווק הישיר של החקלאים לשווקים, ללא אישור האגודה, הפך לחזיון נפרץ. מבעיה כספית גרידא התפתח המשבר לבעית אמון חמורה: המושבים התקשו לחדש אשראי שקיבלו בעבר ובדרשו להעמיד בטחונות מוצקים שלא היו בידם. בסוף 1985 מונה מפרק ל"איחוד הקניות" - ארגון הקניות של ישובי האיחוד החקלאי. בתחילת 1986 הגיע גם ארגון הקניות של מושבי הגליל אל סף פשיטת רגל ונמסר לניהולו של "ועד ממונה" מטעם רשם האגודות השיתופיות. ארגוני קניות אחרים מתקשים לתפקד והגיעו עד לסף פירוק. כל אלה יצרו אוירה של חוסר ודאות ואנרכיה. במקרים מסוימים חדלו מושבים לחלוטין לשלם את חובותיהם, אף כשהדבר היה ביכולתם.

לרוע המזל, המשבר איננו רק כלכלי וגילוייו החמורים הם דוקא בתחום חברתי: מושבים שחדלו לתפקד, הזנחה, אבדן אמון, התפוררות מסגרות חברתיות וכו'.

כיום מגיע סך החוב של האגודות החקלאיות כולל חובותיהם של ארגוני הקניות וחובות ישירים של האגודות החקלאיות, (למעט חובות פרטיים של חברי האגודות) לכ-840 מליון דולר, כמפורט להלן:

חובות ארגוני הקניות לבנקים -	כ-310 מליון דולר
מזה לזמן קצר	120 מליון דולר
חובות ארגוני קניות לספקים	130 מליון דולר
חובות למוסדות גמ"ח	40 מליון דולר
חובות ישירים של האגודות לבנקים	230 מליון דולר
חובות אחרים (*) (הערכה)	130 מליון דולר
סה"כ חובות המגזר המושבי	כ-840 מליון דולר

(*) כולל "שוק אפור" וחובות פנימיים למושבים.

ערך התפוקה החקלאית של המושבים נאמד כ-870 מליון דולר ובתוספת הכנסות מעבודה לא חקלאית הנאמדות כ-140 מליון דולר, מגיע סך המקורות הכספיים של המושבים לקצת למעלה ממיליארד דולר. לאחר ניכוי הוצאות הייצור, הוצאות המחיה, הוצאות קהילתיות, פחת יצרני, ריבית על הון חוזר ותשלומים למס הכנסה, נותר בידי המיגזר המושבי סכום של כ-120 מליון דולר בשנה לתשלומי קרן וריבית על אשראי לזמן ארוך (ר' נספח ב' - מקורות ושימושים של המגזר המושבי).

נתונים אלה כשלעצמם אינם מעידים על קיומה של בעיה כלשהי. המפתח להבנת הבעיה הוא בכך שקיימת שונות גדולה מאד בפזורה החובות וכושר הייצור בין אזורי הארץ השונים, בין המושבים באותו אזור ואפילו בין חברי אותה אגודה. כך לדוגמה, לארגון קניות אחד (מושבי הגליל) חובות הנאמדים בלמעלה מ-100 מליון דולר ואילו ערך תפוקתו החקלאית נאמד בכ-90 מליון דולר בלבד. היתרה (לאחר כיסוי הוצאות), מספיקה אך בקושי לתשלום הריבית על חוב זה.

מאחר ובידי הועדה אין עדיין נתונים מפורטים ומעודכנים על הקפי החוב והתפוקה ברמת ארגוני הקניות והמושבים הבודדים, לא ניתן להצביע לפי שעה על מוקדי הבעיה ולאמוד את חומרתה והקפה.

הסיבות למשבר

1. גורמי היצור

א. מדיניות ההתישבות בשנות הארבעים והחמישים הביאה להקמת אלפי משקים משפחתיים, מאורגנים באגודות שיתופיות. למשקים אלה היה כושר יצור מוגבל - הנחלה הטיפוסית היתה בת 30 דונם בלבד וגם מכסות גורמי יצור אחרים היו מצומצמות. ככל שגדלו יעילותו של הייצור החקלאי מחד גיסא ורמת החיים מאידך גיסא, הלכה והחמירה מגבלת אמצעי הייצור משום שמסק יעיל מחייב ניצול יתרונות לגודל. ברם, מגבלות אובייקטיביות ותפיסות אידיאולוגיות מנעו, או לפחות האטו, תהליכים טבעיים של ריכוז אמצעי ייצור. במידה מסוימת גרם הדבר גם לבזבוז משאבים, בעיקר הון וכח-אדם. כאמור, בעיה זו חריפה במיוחד במושבים שהוקמו בשנים שלאחר קום המדינה.

ב. כדי לקיים אוכלוסיה כפרית בהקפים שעליהם החליטו הגופים המיישבים, נדרש ייצור חקלאי בהקף גדול בהרבה מזה הנדרש לאספקת צרכי המשק הישראלי עצמו. לפיכך, הופנתה עיקר התוצרת ליצוא. אולם, בכך הפך מיגזר זה תלוי במידה רבה בתמורות החלות בשווקים בחו"ל. כך קרה שבשנים מסוימות גרמו עודפי כושר יצור בשוק המקומי וקשיים בשוק היצוא להקטנת התמורות שקיבלו החקלאים. לרוע המזל, קצרה ידם של מרבית המושבים לגוון את מקורות ההכנסה שלהם ע"י השענות על ענפים נוספים, כמו תעשייה ותירות, בדומה לתהליך אותו עבר המשק הקיבוצי.

2. אוכלוסין

להתישבות החקלאית המושבית הופנו בראשית שנות החמישים בעיקר עולים חדשים. רובם ככולם לא עסקו מעולם בחקלאות. חלקם הגדול הצליח כחלוף השנים ללמוד את עקרונות החקלאות והדורות הבאים אף הגיעו להשגים מרשימים בתחום זה. אולם חלק לא קטן מהמתישבים לא הצליח להתמודד עם הרמה המקצועית הנדרשת מחקלאות מתקדמת, עתירת הון וטכנולוגיה. לעיתים, שימשו המתישבים החדשים "שפני נסיון" ליישום טכנולוגיות חדשות ולקליטת זנים לא מוכרים של גידולים. חלק מאותן השקעות ירד לטמיון, בין אם משום שלא היו מתאימות מלכתחילה ובין אם משום שעד שהמתישבים למדו לנצלן כראות, הפכה הטכנולוגיה למיושנת. מטבע הדברים גם במושבים מבוססים יש תמיד מספר קטן של תושבים שאינם מצליח להתמודד עם האתגר שמעמיד משק חקלאי. תושבים אלה התקשו לפרנס את עצמם מפרי עמלם, שקעו בחובות ובשל הערכות ההודית שחלה על כל חברי המושב - הטילו עול כבד, לעתים כבד מנשוא, על שאר חברי המושב.

5. האירגונים החקלאיים

א. אירגוני הקניות

כדי לבצע את מדיניות ההתישבות, במיוחד בכל הנוגע לקליטת והנחלת טכנולוגיות מתקדמות למימון ההשקעות, הקימו הסוכנות היהודית והתנועות המישובות ארגונים חקלאיים שונים, כשהבולטים שבהם - ארגוני הקניות. עד אמצע שנות הששים התבססו ארגונים אלה ותפסו חלק גדול והולך בפיתוח המשק החקלאי. אם בראשית דרכם התרכזו ארגוני הקניות בתפקיד שעליו העיד שמם - ריכוז הרכישות של תשומות היצור כדי לנצל את היתרונות לגודל, הרי שכחלוף השנים הרחיבו והעמיקו ארגוני הקניות את פעולותיהם. בשנים האחרונות עסקו הארגונים בין היתר בשיווק התוצרת, בלקיחת ומתן הלואות, במתן ערכויות, בהקמת מפעלים כלכליים בבעלותם ובניהולם, בביטוח, ברכישת ציוד חקלאי ואחר ואף במימון ההשקעות בהתישבות הצעירה תפקיד המוטל בדרך כלל על המוסדות הממלכתיים. הארגון דאג לכל צרכי האשראי של האגודות החקלאיות וחבריהן, הן לקיום השוטף והן לפיתוח. כך עברה האחריות לשמירת איזון בין הוצאות להכנסות מהמתישב כפרט, אל האגודה ומהאגודה לארגון הקניות. כדי להבטיח החזר החוב מצד המושבים, נהוג היה לשעבד את כל התוצרת של המושב לארגון הקניות, באמצעות המחאה כלתי חוזרת. בהיותם אגודות שיתופיות, הרי שכל התחייבויות הארגונים נפלו בסופו של דבר על האגודות החקלאיות החברות בהם. בארגון נפגשו מושבים איתנים מבחינה כלכלית עם מושבים נחשלים ותמכו בהם. כל עוד התנהל ארגון קניות באורח מסודר וזהיר, לא היתה הערבות ההודית סכנה לערב, אולם ארגון שנוהל באורח רשלני ולקח על עצמו סיכונים גדולים מכפי יכולתו, סיכן את כל חבריו, לעיתים ללא ידיעתם.

הנהלת ארגוני הקניות נבחרה בהליך "דמוקרטי", לאו-דוקא על פי כישוריה הניהוליים ולעיתים מתוך שקולים של בעלי ענין. הואיל ותפקידי הניהול נתנו בידי המנהלים כח רב, נאבקו מושבים וקבוצות שונות על איוש תפקידים אלה. המנהלים מצידם, ברצותם להבטיח את המשך כהונתם, ערכו לעתים גם שיקולים זרים בהחלטותיהם העסקיות. כך קרה שניתנו הלוואות וערבויות ללא בטחונות נאותים, מערכות כספיות נוהלו באופן רשלני וללא בקרה מספקת, הארגון נתן "הכשר" לחריגה ממכסות היצור, מטעמי יוקרה נעשו השקעות במפעלים כלכליים שכדאיותם מפוקפקת ועוד. תופעות אלה לא אפינו את כל הארגונים והיו שכיחות במיוחד באותם ארגונים שמצבם כיום כפי רע. את מחיר הכשלון נושאים המושבים.

הבט נוסף של בעיה זו הוא שבמקרים רבים נמנעו ארגוני הקניות מהגשת דוחות כספיים במועדים ואותם דוחות שהוגשו באחר לקו לעיתים קרובות בפגמים חמורים, שהפכו אותם לחסרי משמעות. גם מערכת הנהלת החשבונות לקחה לעיתים קרובות בניהול כושל ורשלני (דבר זה נכון גם לגבי מערכת הנהלת החשבונות של מושבים רבים) כן נמנע מחברי הארגון לקבל תמונה אמיתית על מצבו של הארגון ועל הסיכונים הגדולים והולכים שבהם הועמדו הם עצמם. למרבה הצער רשם האגודות השיתופיות לא השכיל לנצל את הסמכויות הנרחבות הנתונות בידיו, כדי לאכוף את החוק בענין זה.

ב. פרט לארגוני הקניות, התפתחו מוסדות חקלאיים נוספים שמטרתם לשרת את החקלאים, ובהם התנועות המושביות לזרמיהן השונים, מועצות הייצור, חברות לשיווק וליצוא חקלאי ועוד. מוסדות אלה, שתקציבם ניזון מהכנסות החקלאים, הגדילו בהתמדה את מנגנוניהם המינהליים ואת הוצאותיהם ועולם הלך והכביר על החקלאים.

4. דפוס הוצאה ומימון

בשנים האחרונות, בהן חלה גאות כלכלית במשק ועליה תלולה ברמת החיים, אי חברי המושבים שאפו לשפר את רמת חייהם. כאשר הכנסותיהם השוטפות לא איפשרו זאת, לא נמנעו ממימון הוצאות צרכניות ע"י לקיחת הלוואות במחירי הון גבוהים. כך צברו רבים מחברי המושבים חובות כבדים, כאשר הערכות ההדדיות, החובות-כל, מסירה מהם דאגה להחזר החוב. גם האגודות החקלאיות נהגו באופן דומה, בהוציאן סכומים גדולים לפיתוח המושבים, להקמת מבני ציבור ולרכישת ציוד שלא תמיד היה נחוץ - כל זאת באשראי שלקחו ישירות או באמצעות ארגוני הקניות, תוך הגדלה מתמדת בהיקף חובם. כאשר שעורי הריבית במשק עלו בתלילות במחצית השנייה של 1985, התקשו המושבים לעמוד בתשלומי הריבית. ריבית שלא נפרעה הפכה לחוב חריג שצבר ריבית חריגה, גבוהה במיוחד. משנסתמו מקורות האשראי הרגילים, ניסו מושבים רבים וארגוני קניות להקל על עצמם בפנותם ל"שוק האפור". אולם הריבית שנדרשו לשלם בשוק זה רק החריפה את ממדי ההסתבכות הכספית. גם שיטת חיובי הריבית הנהוגה בארגוני הקניות וטרמה להחמרת הבעיה: ריבית הזכות שהציע הארגון לחבריו, כדי למשוך אליו כספים, היתה זהה לריבית החובה שגבה (לעיתים - הריבית השולית). כך למשל, מושב שלו חלק בחובות מפעל כלכלי כושל (מכח בעלותו עליו וערכותו ההדדית), חויב בריביות נשך בעוד מושבים אחרים החברים באותו ארגון קניות (ואף ערבים לחובותיו!) ולהם יתרות זכות בהגים מאותו שעור ריבית חריג. אכן, קשה להעלות על הדעת סילוף חמור מזה של עקרונות השיתוף והערכות ההדדיות.

5. מדיניות ממלכתית

הייצור החקלאי מתבסס על תכנון רב שנתי. מעבר מענף לענף כרוך בהשקעה כבדה והצלחתו תלויה בתנאי השוק במשך מספר שנים לאחריה. השנים האחרונות אופיינו במדיניות כלכלית לא עקבית שגרמה לשינויים רבים ובלתי צפויים בתנאי השוק החקלאי. שינויים חריפים ותכופים בשיעורי הסובסידיות, במדיניות המכסות ובמדיניות ההשקעות והאשראי, גרמו לעתים להפסדים כבדים למגדלים - גם לאלה ששיקוליהם היו זהירים ומבוטסים.

ד. תכנית לסיוע כלכלי למשק המושבי

לתכנית לחיזוק המשק המושבי יש שני תבטים עיקריים: תבט כלכלי ותבט ארגוני - תפקודי. שני אלה שלובים זה בזה ואין לנתקם: סיוע בהסדרת המצוקה הכספית של המושבים אינו מבטיח כי לא יסתבכו שוב בעתיד, בשל תפקוד לקוי; העמדת התשתית הארגונית על בסיס איתן, לא תאפשר, כשלעצמה, המשך תפקודם התקין של המושבים ללא שיוטדרו בעיותיהם הכספיות.

להבט הארגוני יתייחס הפרק הבא, הדין במטרותיהם ודרכי פעולתם של האגודות השיתופיות החקלאיות ושל ארגוני הקניות. מטרותן של הסיוע הכלכלי הוא להבטיח שהאגודה החקלאית, המושב, תוכל להחזיר את חובותיה העצמיים, להשתחרר מנטל ערבויות שלקחה על עצמה בגין חובותיהם של אחרים, ולממן בעתיד את הוצאותיה השוטפות למחיתם של חברי האגודה ולפיתוח המשק. הועדה התלבטה בקביעת רובד הטיפול והגיעה למסקנה כי הגישה המיטבית היא למקד את התכנית בסיוע לאגודה החקלאית כיחידה העומדת בפני עצמה. התכנית אינה מיועדת לסיוע לארגוני הקניות, שאינם אלא תאגידיים כלכליים. התכנית גם לא תטפל בחקלאים כפרטים, מאחר שמדובר באלפי משפחות.

בפתרון הכספי ידרשו לקחת חלק הממשלה, הסוכנות היהודית והנושים של ארגוני הקניות והמושבים. תכנית ארוכת טווח, שתעמיד את האגודות החקלאיות על רגליהן, תוכל להבטיח כי הנושים יגבו חלק ניכר מחובם, תוך פריסת החוב על פני שנים מספר. הסדר מתוכנן מטוג זה עדיף על פני פתרונות אחרים כגון פירוק המסגרות הקיימות. כדי להשיג מטרה זו יהיה צורך לפרוס את פרעון החוב ולשפר את תנאיו, באופן שיהיה תואם את כושר ההחזר הכלכלי של המושבים, כפי שתאמוד אותו ועדת המעקב האזורית, ראה להלן בפרק הדין בשיטה לביצוע התכנית). השותפים לתכנית, לרבות החקלאים עצמם, ידרשו להעמיד את המקורות הכספיים הדרושים לביצועה.

הועדה ממליצה כי תכנית הסיוע הכלכלי תכלול כמה חלקים, ותתבצע בשלבים, כמפורט להלן:

1. יוכן ריכוז של כל חובות המושב והערבויות שלקח על עצמו. פעולה זו תובטס על בדיקת השאלונים שיופצו למושבים. קבלת תמונה שלמה מחייבת גם סיום הכנתם של הדוחות הכספיים של ארגוני הקניה שבהם חברים המושבים ושל כל המפעלים הכלכליים השייכים לאותם ארגונים, כך שניתן יהיה לחלק את יתרות הזכות או החובה למושבים. הועדה מדגישה שעל פעולה זו אין לוותר, שאם לא כן עלולים אנו לעמוד בפני חובות נוספים "שיצוצו" לאחר שתגובש תכנית הסיוע למושב ויהפכו את הקערה על פיה.

2. על בסיס השאלונים תוכן גם תחזית מקורות ושימושים לכל מושב, במתכונת המצורפת בנספח א'. בצד המקורות תחושב ההכנסה מהיצור החקלאי, מעבודה שכירה וממקורות אחרים; בצד השימושים יובאו בחשבון צרכי המחיה של חברי המשק, ההוצאות הקהילתיות, רכישת תשומות הייצור ופחת על נכסי ההון - כל אלה על בסיס תקני (נורמטיבי) שיקבע ע"י ועדת ההיגוי לתכנית. בנוסף לכן יזוהו נכסים שאינם בבחינת אמצעי ייצור ושניתן לממשם. מידע זה ישמש לקביעת יכולתו של המושב לעמוד בהתחייבויותיו הכספיות. נכסים שאינם משמשים לייצור ואינם חיוניים למחיתם של התושבים ימומשו וההכנסות ממכירתם ישמשו לכיסוי חלק מהחוב. כדי להבטיח את הנכירה, האגודות יתנו לבושים (או למי שימונה מטעמם) יפוי כח בלתי חוזר למכירת הנכס, שיכנס לתוקף תוך 6 חודשים מיום חתימת הסכם הסיוע.

3. במקרים בהם יראו הנתונים כי אמצעי הייצור שבידי מושב פלוני אינם מספיקים אפילו כדי אספקת צרכיו השוטפים (קל וחומר לפרעון חובות), יתבקש משרד החקלאות לבדוק אם ביכולתו להעמיד לרשות אותו מושב אמצעי ייצור נוספים, לפי צרכיו. אם לא יוכל משרד החקלאות לתת פתרון לבעיותו של אותו מושב, אזי ברור שלמוטב זה אין תוחלת כישוב חקלאי ועל עורכי תכנית הסיוע יהיה להמליץ על הצעדים הבאים:

- (א) פיזור מנגנון הניהול החקלאי בישוב, (לרבות עובדים וציוד).
 - (ב) פדיון מכסות ייצור במקום שהדבר אפשרי והקצאתם מחדש ע"י הגורמים הממלכתיים המוסמכים.
 - (ג) הינתקות מארגונים כלכליים, (ארגוני קביות, מפעלים אזוריים וכו').
 - (ד) בטול הערכות ההדדית במושב.
 - (ה) הקטנה למינימום את פעילות האגודה השיתופית החקלאית והמשך פעילות מוניציפליות בלבד.
 - (ו) הסדרת החוב.
- עם זאת, במקרים מסויימים אין להרתע גם משינוי מעמדו המשפטי של הישוב ק' שיחדל להיות ישוב חקלאי.

4. הועדה מכירה בכך שבמושבים רבים, התפלגות החובות ויכולת התשלום בין החברים, איננה אחידה. הועדה מעליצה שבמסגרת תכנית הסיוע הכלכלי, לא ייעשה נסיון לפתור את בעיותם של מתושבים כפרטים והדיון יהיה אך ורק עם נציגי האגודה השיתופית. הועדה סבורה כי חלוקת נטל החוב בין תושבי אותה אגודה הוא ענין פנימי שעליהם ללבן בעצמם ואין מקום לפטור אותם מאחריות זו. בעיותיהם של חברי האגודה כפרטים, יכולות לזכות להתייחסות במסגרת "הטיפול הפרטני" שנותן משרד החקלאות דרך שגרה. לפיכך, הועדה דוחה הצעות לכלול במסגרת התכנית פעולות של פדיון החוב ממתושבים כפרטים, בתמורה לנטילת אמצעי הייצור שברשותם והעברתם לחקלאים שאינם חברי אותו מושב. כל עוד נעשים הסדרים מרצון להעברת אמצעי ייצור ממתושב אחד לרעהו באותו מושב, אין מקום להתערבות חיצונית. מאידך נטילת אמצעי הייצור והעברתם אל מחוץ למושב, רק תחליש את המושב ותקטין את יכולתם של חברי המושב הנותרים לעמוד בתשלום חובם. ממילא, אין צורך במעורבות מוסדות ציבוריים בפעולה זו.

5. לאחר שהתגבש אמדן בדבר יכולתו הכלכלית של כל מושב ומושב באזור, תכין עבורו ועדת המעקב לוח טילוקין מתאים, שיבטא את פריסת חובותיו (לרבות חלק מהחובות שהוא ערב להם) והתאמת תנאיהם ליכולתו הכלכלית. בעקרון, כל ישוב יהיה אחראי לכל חובו ולחלקו בחובות הארגונים הכלכליים המשותפים. לאחר שיקבלו על עצמם המושבים המאוגדים בארגון קניות מסויים את תשלום החוב, שיושת עליהם על פי לוח טילוקין האמור, תקבע חלוקת נטל הפתרון הכספי בין הנושים ובין הממשלה והסוכנות בהתבסס על המלצות ועדת המעקב האזורית בכל הנוגע להקף ולתקופת מחזור החוב הנדרש. מוכן שלצורך פריסת חוב ע"י הבנקים יהיה על אלה למצוא מקורות מימון מתאימים לזמן ארוך. כדי לסייע לבנקים למחזור את חובות המושבים לזמן ארוך, במחירי הון סבירים, תבדקנה בתיאום עם בנק ישראל כל האפשרויות להעמית אשראי בתנאים נוחים ביותר, וזו תחשבות במדיניות המוניטרית של בנק ישראל.
6. הועדה ממליצה כי כל אגודה תתבע להשתתף מההון העצמי של חבריה בפרעון של לפחות 50% מהחוב שיכלל בהסדר. לצורך זה ניתן יהיה לתבוע מימוש נכסים ברי קיימא שבבעלות חברי האגודה. במקרים חריגים תוכל ועדת המעקב העליונה להקטין שיעור זה על פי המלצת ועדת המעקב האזורית.
7. לאחר שאסיפת הנושים תאשר את ההסדרים הכספיים עליהם המליצה ועדת המעקב, תדרש כל אגודה לחתום על שטרי חוב בהתאם ללוח הטילוקין שנקבע לה, ובתקביל ידרשו הנושים לשחררה מהערבויות ההדדיות שקיבלה על עצמה. כאמור, חלוקת נטל החזר החוב בין החברים באגודה תקבע ע"י האגודה עצמה ואין זה רצוי שהמוסדות הממלכתיים יתערבו בכך.
8. מפעלים כלכליים שבבעלות ארגוני הקניות או האגודות החקלאיות, שאינם מצליחים להגיע לאיזון תפעולי, יבחנו בנפרד. למפעל שלו סיכויי הבראה תוכן תכנית הבראה פרטנית ואילו מפעל שאין הצדקה כלכלית בהמשך הפעלתו - יסגר לאלתר ויועמד למכירה. כדי להבטיח את המכירה, בעלי המפעל יתנו לנושים (או למי שימונה מטעמם) יפוי כח בלתי חוזר למכירת המפעל, שיכנס לתוקף תוך 6 חדשים מיום חתימת הסכם הסיוע. נכסים לא יצרניים שבבעלות ארגוני הקניות והמפעלים ימומשו בכל מקרה.
9. הועדה מצאה כי בענפים כלכליים מסוימים הוקמו מפעלים אזוריים רבים מכפי שמוצדק על פי הקפי הייצור הארציים. במקרים מסוימים אף קיבלו מפעלים אלה סיוע כספי מהממשלה או מהסוכנות. הועדה ממליצה כי משרד החקלאות יכין תכנית ארצית לסגירת מפעלים מיותרים. ועדות המעקב האזוריות כבואן להכין תכניות ולהחליט אם לטגור מפעל, תסתמכנה על תכנית זו. בשקוליו, על משרד החקלאות להתעלם מזהותו התנועתית של היזם ולהתייחס אך ורק להבטים של רוחיות הייצור ויעילותו.

ה. מטרותיהם ודרכי פעולתם של האגודות השיתופיות וארגוני הקבלות

1. השיתוף והערבות ההודית

השיתוף ("קואופרציה") והערבות ההודית הצומחת ממנו, הם שני עקרונות כלכליים וחברתיים רבי ערך, העשויים להקנות יתרונות רבים לציבור המאמץ אותם. ברם, עקרונות אלה, כאשר עושים בהם שימוש לרעה, עלולים לפעול בכיוון ההפוך למטרתם. מערכות של שיתוף הודי חשופות מאד לניצול ע"י גורמים שאינם מוכנים לתרום לתחביהם באופן התואם את יכולתם ולעתים אף נוהגים בדרך חסרת אחריות וחסרת התחשבות המטבכת את כלל החברים. לפיכך, כדי להבטיח את פעולתן של מערכות שיתוף וערכות הודית באופן שישרת את כל חבריהן, יש להבטיח שמערכות אלה יפעלו באורח מאוזן, תוך בקרה מתמדת על פעולותיהם של החברים והגבלת העול שהם רשאים להטיל על הארגון.

ככל הנראה, במצב המשפטי השורר היום, כל חבר באגודה שיתופית - מעצם היותו חבר באגודה - עלול להתחייב בכל חובתיה של האגודה ואפילו אם לא ידע עליהם ולא חתם על ערכות ספציפית בגינם.

חרף האמור לעיל, הועדה סבורה שאין הכרח להצר את עקרונות השיתוף והערבות ההודית. אולם, לדעתנו הפעלת עקרונות אלה באורח מוצלח אינה מחייבת המשן פעולתם של האגודות השיתופיות וארגוני הקבלות במתכונתם הקיימת. אין אנו רואים סתירה בין עקרון השיתוף לבין דרישה מכל חבר באגודה להיות אחראי, הלכה למעשה, לכל מעשיו ומחדליו. עם זאת, הואיל והערבות ההודית פרושה כיבוד התחייבויותיו של חבר אחד ע"י חברים אחרים, יש לשאוף לכך שהתחייבויות אלה ילקחו רק מתוך הכרה כל משמעויותיה של הערכות ההודית ומתוך הסכמה עם עקרונותיה, על בסיס הגדרה ברורה של החובות והזכויות שהערבות מקנה לחבריה. כמו כן, אין אנו רואים כל הכרח שהערבות ההודית בין אגודות שיתופיות שונות תופעל דוקא באמצעות ארגון הקבלות. לדעתנו ניתן ליישם את הערכות ההודית על נקלה באמצעות מוסדות כספיים כלליים כמו הבנקים, מבלי לפגוע כהוא-זה בעקרון עצמו. אדרבא: הפעלת הערכות ההודית ע"י המערכת הבנקאית תבטיח במידה רבה את יישום העקרון כרוחו, בגלוי וללא פניות.

נציגי הבנקים והסוכנות בועדה הדגישו כי לדעתם שיטת "האשראי המרוכז", שבה השתמשו בעבר למתן אשראי, הינה תנאי יסודי וחיוני להצלחת תכנית ההבראה. שיטת "האשראי המרוכז" מתבססת על שני עקרונות מרכזיים:

א. האגודה מתחייבת לנהל את על ענייניה הכספיים באמצעות בנק יחיד. הבנק יכול לווא בדרך זו, כי בידיה כל המידע על התחייבויותיה של האגודה.

ב. הבטיס להקצאת אשראי לאגודה הינו דו"ח מקורות ושימושים שלה, הנותן תמונה על צרכי האגודה ויכולתה לפרוע את חובותיה. הקצאת אשראי כאמור לעיל מתבצעת לאחר התייעצות בין הבנק המבצע לבין עובדי משרד החקלאות או הסוכנות המטפלים במושב.

הועלה ספק האם החוק מתיר דרישת בלעדיות לגבי קשרי המושב עם הבנק, הן משום שיש בכך "התליית שרות בשרות" והן עקב חלוקת השוק שאפשר שהיא סותרת את חוק ההגבלים העסקיים.

לדעת הועדה, אם הפעלו שיטת "האשראי המרוכז" אינה סותרת את הוראות החוק, יהיה בהפעלתה בזמן ביצוע התכנית כדי לתרום לביצועה של תכנית הסיוע.

הועדה סבורה כי העדר בטחונות מספיקים מהווה מכשול עיקרי ביכולתו של המשק המשפחתי לגייס אשראי. שעבוד התוצרת החקלאית אינו מהווה בטחון ממשי כאשר מתערערת המערכת העדינה של האמון ההדדי במיגזר החקלאי. גם הקרקע, שהיא אחד הנכסים העיקריים של החקלאי, אינה בבעלותו אלא בבעלות המדינה ולכן אינה ניתנת למימוש כבטוחה. מובן שאם אכן תופעל שיטת האשראי המרוכז כמתואר לעיל, תוקל במידה רבה בעיית הבטוחות.

הועדה סבורה שיש לבחון ביטודיות את בעיית הבטחונות, כולל אפשרויות לסיחור גורמי ייצור טובים. ר' להלן פרק ה', עמ' 17. עוד מומלץ, כי הבנקים והחשב הכללי במשרד האוצר, יבחנו אפשרות להנהגת תכניות לביטוח אשראי במיגזר החקלאי, שיתרמו לפתרון בעיית הבטוחות. כמו כן, הועדה ממליצה לבחון את התאמתו של חוק האגודות השיתופיות במתכונתו הקיימת, ושל התקנות שתוקנו מכוחו, לתנאים ולנסיבות של תקופתנו ולתקנו בהתאם לצורך.

בין היתר מומלץ להטיל בחוק אחריות פלילית אישית על מנהלים באגודה בגין אי טילוי הוראות מסוימות, בדומה לאחריות מנהלים בחברה בע"מ; לקבוע בחוק קנסות מינימום על אי הגשת דוחות כספיים במועד; להתיר, לצורך ביקורת חשבונות האגודה העסקת רואה חשבון כלשהו ולא-דוקא מברית הפיקוח.

2. ארגון הקניות

(1) הארגון יעסוק אך ורק בריכוז הרכישות של התשומות החקלאיות ואספקה אחרת, במטרה לנצל "יתרונות לגודל" הטמונים בדרך פעולה כזו. הארגון לא ישקיע בעצמו במפעלים כלכליים כלשהם או בתכניות פיתוח.

(2) החברות בארגון הקניות תהיה מרצון. ארגון הקניות יהיה רשאי לקבל כתברים בו כל אגודה או חקלאי בודד שירצו בכך.

(3) הארגון לא יעסוק בתיווך כספי ולא יגייס אשראי מבנקים או מגופים עסקיים אחרים, אלא אך ורק מספקי הטובין שהארגון רוכש, וזאת לצורך מימון אותן רכישות בלבד. מותר יהיה לארגון הקניות להעביר את האשראי שקיבל מהספקים אל הצרכנים והוא יהיה רשאי לדרוש ערבויות מהצרכנים בגין אותו אשראי ולהמחותו לספקים. הארגון לא יערוב בעצמו לאשראי שקיבל או לכל התחייבות אחרת.

(4) לפני שיקבל ארגון הקניות ערבות מאגודה שיתופית יבדוק ויוודא כי הערבות ניתנה כדין ושכסמכות האגודה לתיתה.

(5) בשל הסיכונים הכספיים שהאגודה השיתופית מטילה על חבריה, כאמור לעיל, ולנוכח הקשיים במימון הסמכויות הנתונות בידי רשם האגודות השיתופיות עפ"י החוק, מוטל כי ארגון הקניות יתאגד כחברה ציבורית בערבון מוגבל ולפיכך, יתנהל על פי הוראות פקודת החברות ויחולו עליו כל החובות החלים על חברה ציבורית. יצוין, כי סעיף 45 לפקודת החברות, מאפשר לאגודה שיתופית להרשם כחברה בע"מ, תוך העברת כל בכסיה, זכויותיה, חובותיה והחייביות שהיו לה, לידי החברה.

(6) בדירקטוריון ארגון הקניות יכהנו דירקטורים חיצוניים (נציגי ציבור) שימונו ע"י גוף מוסמך. מספרם יהיה לפחות 1/3 ממספר הדירקטורים ולא פחות מ-2. בתקנון הארגון יקבעו כללים בדבר תכיפות התכנסותו של הדירקטוריון והמניין החוקי להתכנסותו.

(7) ההנהלה הפעילה של ארגון הקניות תמונה ע"י הדירקטוריון על פי כישוריה המקצועיים בלבד ולא תבחר ע"י האגודות מטעמים של השתייכות תנועתית או ארגונית.

3. האגודה השיתופית

(1) את ענייניה הכספיים תנהל האגודה מעתה ישירות עם הבנקים ולא בתיווכו של ארגון הקניות.

(2) אגודה שיתופית לא תתחייב כלפי גוף שלישי בשל חיוב של חבר באגודה אלא לאחר שקיבלה מהחייב בטחונות נאותים. בטחונות כאלה צריך שיהיו אישיים (בבעלות החבר עצמו או של ערב) ויש להבטיח את אפשרות חילוטם באמצעות שעבוד מתאים.

(3) תקנון האגודה השיתופית צריך להבטיח את זכותה של האגודה לפדות את אמצעי הייצור שבידי כל חבר כנגד חובותיו לאגודה, בדרך של הוצאה לפועל וללא צורך בהליך משפטי נוסף. לצורך זה תקבע בתקנון חובת האגודה לדרוש מהחייב שטרות חוב כנגד חובו.

(4) האגודה תגיש לא יאוחר מיום 31.3.87, דוחות כספיים שנתיים מבוקרים לכל השנים שעד לשנת 1985 (ועד בכלל). עד ליום 30.9.87 תגיש האגודה דוח מבוקר לשנת 1986.

החל משנת 1987 תגיש האגודה דוח שנתי מבוקר תוך 3 חודשים מתום שנת המאזן. הדוח השנתי יפרט, בין היתר, גם את מאזן הערבויות של האגודה ואת הביטחונות שניתנו כנגדן.

4. המפעלים הכלכליים

(1) המפעלים הכלכליים שבבעלות האגודות השיתופיות יתאגדו כחברות בע"מ ויקצו מניות לחברי האגודות השיתופיות שהשקיעו בהונם. מפעלים שכיום הם בבעלות ארגוני קניות, הבעלות עליהם תועבר לידי האגודות החברות בארגון, לפי חלקן היחסי. במקרים מסוימים ימכרו המפעלים או חלקם ותרומתם תשמש לכיסוי חובם של הבעלים.

(2) מפעלים כלכליים יוקמו וימומנו מעתה רק על-ידי האגודות השיתופיות עצמן או ע"י פרטים, לרבות גופים עסקיים פרטיים שאינם חברי האגודות. מפעלים שעוסקים בעיבוד תוצרת חקלאית בענף מסוים, יהיו בבעלות המשתמשים בלבד, כדי להבטיח את השוק שלהם. לארגוני הקניות לא יהיה חלק במפעלים אלה והארגונים לא יהיו מעורבים בניהול עסקיהם של המפעלים.

(3) המפעלים הכלכליים ינהלו את עסקיהם ואת ספריהם באורח עצמאי ובפרד מכל גוף כלכלי אחר.

(4) היה ולשני מפעלים כלכליים בעלי זהים, שהם אגודות שיתופיות, לא יתנו מפעלים אלה הלואות וערבויות זה לזה אלא כפי שחיוני במהלך העסקים הרגיל.

(5) המפעלים הכלכליים שבבעלות האגודות השיתופיות החברות בארגון קניות כלשהו, לא יערבו לאירגון הקניות ולא יתנו לו הלואות למעט אשראי ספקים מקובל באותו ענף.

(6) מפעלים שאין הצדקה כלכלית לקיומם והם מהוים מקור להפסד שוטף, יסגרו או ימכרו למרבה במחיר.

נידוד אמצעי יצור

א. קרקע

1. מקובל בעולם כי יש "שוק" לקרקע חקלאית, נעשות בה עסקות ומחירה נקבע לפי היצע וביקוש. פועל יוצא מכך הוא שהקרקע היא אחד הנכסים העיקריים של החקלאי ובתור שכזו היא מהווה גם את הבטוחה העיקרית שלו לקבלת אשורים - הן להון חוזר והן לפיתוח. הבנק מוכן לתת אשורים כנגד שעבוד קרקע, כיוון שמתקיים אותו "שוק" לקרקע חקלאית וניתן לממט את הקרקע בהתאם לתנאי השוק, ללא מגבלה חוקית.
- המצב בישראל שונה. מסיבות שונות לא נוצר "שוק" פעיל כמתואר לעיל. ניתן למנות מספר סיבות לכך. למשל, העובדה שחקלאי חייב להיות חבר במושב - (באגודה שיתופית), כדי לקבל זכויות בקרקע או שהאגודה נתקלת בקשיים מינהליים ברצותה להשתמש בקרקע ליעוד שאיננו חקלאי כגון תעשיה או תיירות. גם המערכת המשפטית הנוגעת לקרקע חקלאית מקשה על היווצרות אותו "שוק".
- מרבית הקרקע החקלאית במושבים היא בבעלות מינהל מקרקעי ישראל ומוחכרת לסוכנות היהודית. הסוכנות היהודית מתירה לאגודה (למושב) להשתמש בקרקע והאגודה מצידה מתירה לחבר האגודה (החבר במושב) להשתמש בקרקע. הרשות שניתנת לחבר האגודה היא בדרך כלל מוגבלת לזמן קצר והעברתה לאחר טעונה אישור הגורמים המישיבים.
2. אי קיומו של "שוק" לקרקע חקלאית והקשיים בהעברת הזכויות בקרקע, מטילים מגבלה חמורה על יכולתו של החקלאי לגייס אשורים וגורמים לבעיות כלכליות קשות. "שוק" פעיל לקרקע היה גורם באופן טבעי ליציאתם של חלק מן החקלאים הכושלים מן המערכת החקלאית ללא צורך בהתערבות חיצונית של מי מן המוסדות המישיבים. כמו כן הייתה הקרקע הופכת גם לבטוחה לשט קבלת אשורים בנקאי. או-אז, הייתה מקטינה את הצורך בהתערבות הגורמים המישיבים בתחום האשורים החקלאי ומוסיפה אלמנטים של רציונליזציה למערכת האשורים ולהיקפה.
3. מאידך ניתן להעלות גם נימוקים כנגד הצורך ביצירת "שוק" לקרקע, שבו ניתן יהיה להעביר קרקע חקלאית באופן חפשי יחסית.
- הנימוק הראשון הוא שהקרקע שייכת למדינה לפי חוק יסוד מקרקעי ישראל וכי המדיניות הרצויה היא קיום פיקוח הדוק ושיקול רעת לגבי השימוש בקרקע ולגבי המשתמשים בה. פיקוח כזה מחייב כי הבעלות בקרקע תהיה בידי הגורמים המישיבים, באופן שתשמר בידם האפשרות להחזיר לעצמם את הקרקע או למנוע העברת הקרקע, אם ההעברה נעשתה שלא בהסכמתם.
- הנימוק השני הוא שהחקלאי לא שילם במקרים רבים עבור הקרקע ועבור עלויות הפיתוח שלה ואין זה מתקבל על הדעת שרכוש הלאום שהושקעו בו כספים רבים לפיתוח, יהפוך ללא תמורה לנכס של חקלאי שלא שילם עבורו.

ב. מכסות יצור

החקלאות בישראל הינה חקלאות מתוכננת ומפוקחת באמצעות מועצות יצור חקלאיות מרכזיות. פעילותן של רוב מועצות הייצור מוסדרת בחוק. ישנם התכנון נעשה במידה רבה באמצעות מנגנון של הקצאת מכסות יצור. מכסת היצור היא רשיון, הניתן לאגודה או לחקלאי מטויים, המתיר להם ליצר כמות נתונה של מוצר חקלאי.

המצב המשפטי והנוהג הקיים לגבי אפשרות ההעברה של מכסות יצור חקלאיות הוא מורכב למדי. באופן כללי ניתן לאמר שחקלאי הרוצה להעביר מכסת יצור לחקלאי אחר יתקל במקרים רבים בקשיים. מכאן טגם לגבי מכסות יצור כמו לגבי קרקע חקלאית, לא נוצר "שוק" משוכלל בו ניתן לסחור במכסות ובו נקבע מחירן; ממילא הן אינן משמשות כבטוחה לאשראי בנקאי.

הועדה קיבלה חוות דעת משפטית לפיה אין מניעה עקרונית לנייד מכסות ייצור של גורמי ייצור חקלאיים, (חלב, ביצים, פטימים, מים וכו') בכפוף למגבלות מסוימות, (ראה נספח ד'). בהנחה שזהו אכן המצב החוקי, ומאחר שנייד אמצעי ייצור יכול לסייע בהבראתם של מושבים הזקוקים לתוספת אמצעי ייצור כדי לספק את צרכיהם השוטפים, רואה הועדה חשיבות בשימוש באמצעי זה ע"י הגורמים המוסמכים.

יצירת אפשרות העברה של מכסות יצור תוסיף רציונליזציה כלכלית למשק החקלאי, משום שמתן אפשרות לחקלאי למכור מכסות יצור, יקנה לו נכס בר מכירה ובר מימוש. עצם קיומה של אפשרות זו עשוי לסייע ליצירת מכניזם להוצאת חקלאים כושלים מן המערכת היצרנית. כמו כן תיצור אפשרות זאת בטוחה לצורך מתן אשראי בנקאי וכל שנאמר לגבי נושא זה בתחום הקרקע נכון גם כאן. בנוסף לכל אלה הדבר יאפשר לגופים המישיבים "לפרדות" מכסות יצור ממי שאיננו זקוק להם ולהעביר אותם בתמורה או שלא בתמורה, למי שמכסות אלה חיוניות לגביו.

הנימוקים כנגד יצירת טחירות במכסות יצור דומים לאלה שהועלו בקשר לסחירות הקרקע. הנימוק האחר הוא שהמכסות הם מכשיר שנועד לאפשר תכנון ופיקוח על כמות התוצרת החקלאית לסוגיה.

קיימת לכאורה סתירה פנימית בין הרצון להפוך את המכסות לנכס בר העברה לבין הרצון להשאיר את המכסות כאמצעי לתכנון ופיקוח איזורי. כדי להפוך את המכסות לנכס יש לתת למכסה אלמנט של יציבות וקביעות שכן איש לא יסכים לשלם כסף עבור רשיון "שאורך חייו" לא ידוע ויכול לפוג לפי החלטה חיצונית.

כדי לשמור על המכסה כאמצעי פיקוח ותכנון יש לשמור על האפשרות למנוע העברת המכסה אלא אם התקיימו תנאים מסוימים, לבטלה להקטינה וכו' לפי שיקול דעת של הרשויות המקצות והמתכננות. בכל מקרה, רצוי כי העברת מכסות ייצור מישוב אחד לאחר לא תעשה במישרין אלא רק באמצעות המוסדות המופקדים על כך. יוזכר, כי קיימים גורמי ייצור חקלאיים כמו מיט מליחים, קרקעות שמחוץ לנחלה ושטחי מרעה, שאינם מחולקים ע"י מועצות הייצור ואף אותם ניתן להקצות במסגרת תכנית התבראה.

להמחשה, בנושא אחר - רשיונות למוניות - תוקנה לאחרונה פקודת התעבורה ונקבע כי ניתן להעביר רשיון מונית תמורת תשלום אגרה וזאת אם מקבל הרשיון עמד בכל התנאים לקבלת רשיון כפי שהם קבועים בחוק וכפי שנתקיימו לגבי מעביר הרשיון. על אף השוני בין הנושאים ישנה ביניהם גם הקבלה. ניתן ללמוד מפקודת התעבורה כי גם בנושא מכסות הייצור ניתן ליצור מנגנוני העברה ומכירה שמחד גיסא יהיו בפיקוח הרשויות ומאידך גיסא יהיו מספיק גמישים כדי לאפשר סחר במכסות הייצור.

ג. הון חוזר

במהלך הייצור יש לחקלאי הוצאות שמכוסות רק עם מכירת התוצרת. הון כדי תקופה זו, שארכה שונה מענף לענף, זקוק החקלאי להון חוזר, שיאפשר לו לממן הוצאות אלו.

הקף ההון החוזר הדרוש לסקטור המושבי בישראל נאמד בכ-20% מערך התפוקה הכולל, הינו כ-175 מליון דולר לשנה. מקורות מימון ההון החוזר הינם אשראי שניתן ע"י ספקי התשומות החקלאיות, אשראי בנקאי והון עצמי. חלק מהאשראי ניתן בתנאים מועדפים בערכות מדינה. מקורות אלו מוגבלים בהקפם ומחירם (הריבית) שונה. סך האשראי לזמן קצר העומד כיום לרשות מיגזר זה תואם בקרוב את סך כל האשראי הדרוש לו, אולם נראה שבכמה ענפים קיים חוסר מסוים ובאחרים עודף. גם המחיר של חלק מהאשראי גבוה מאד ומעמיד בספק את כראיותו.

האשראי הניתן לפי הנחיות ממשלה בתנאים נוחים מתרכז בשני תחומים : אשראי לייצוא ואשראי לרוכשי גרעיני מספוא. האשראי לייצוא ניתן לפי ערך היצוא והערך המוסף בענפים השונים. האשראי לגרעיני מספוא הוא בהיקף של כ-45 מליון דולר לשנה. הצורך הכולל בהון חוזר בענפי בעלי החיים הנהנים מאשראי זה, הינו כ-15 מליון דולר בשנה בלבד. קיים איפה, עודף של כ-30 מליון דולר שניתן לנצלו בענפי חקלאות אחרים. אשראי זה ניתן עפ"י צריכת הגרעינים, ללא כל קשר לצורך בהון חוזר ויוצר בכך עיוותים בהקצאת האשראי בין ענפי החי. בענף החלב, למשל, אין כמעט צורך בהון חוזר אך עקב צריכת הגרעינים ניתן אשראי בהיקף גדול. בענף ההודים התמונה הפוכה.

חשיבותו של האשראי כאמצעי ייצור דורשת לדעת הועדה, בחינה מחודשת של הקצאות האשראי להון חוזר והקפו בכלל המגזר החקלאי בישראל עפ"י צרכיהם האמיתיים של הענפים השונים.

הועדה ממליצה כי משרד החקלאות, משרד האוצר ובנק ישראל יבחנו סוגיה זו באופן יסודי.

המלצות

1. הועדה ממליצה כי שר החקלאות ומועצות הייצור, כל אחד בתחום סמכותו, יקצו כל תוספת שתאושר בהקף המכסות הארצי, לאותם מושבים הזקוקים לתוספת מכסות ייצור על מנת לספק את צרכיהם השוטפים.
2. הועדה מציעה לבחון מחדש את אפשרות הסיחור של מכסות ייצור ע"י ועדה מקצועית בהשתתפות נציגי משרד החקלאות, משרד האוצר, משרד המשפטים, הסוכנות היהודית ונציגי מועצות הייצור החקלאיות. הועדה תתיעץ עם נציגי הבנקים ועם משרד המסחר והתעשיה בנושאים הקשורים בהם.
3. הועדה ממליצה לבחון ביסודיות את סוגית הסיחור בקרקע החקלאית ואת ההצעות ליצירת "שוק" לקרקע חקלאית.
- לצורך מימוש ההמלצה אנו מציעים הקמת ועדה בהשתתפות נציגי מינהל מקרקעי ישראל, משרד החקלאות, משרד האוצר, משרד המשפטים והסוכנות היהודית.
4. הועדה ממליצה לבחון את הקצאתו מחדש של האשראי להון חוזר ולגרעינים הניתן ע"י הממשלה או בערבותה, עפ"י צרכי ענפי החקלאות השונים.

1. השיטה לביצוע התכנית לחיזוק המשק המושבי

1. סדר קדימות לטיפול

עיסוק בהסדרת שני ההבטים של התכנית לחיזוק המשק המושבי - ההבט הכספי וההבט האירגוני - מצריך ריכוז אמצעים ארגוניים, אנושיים, וכספיים ניכרים. במגבלות הקיימות לא יוכלו הגופים השותפים להכנת התכנית, הממשלה, הסוכנות והבנקים, לספל בו-זמנית ביותר מאזור אחד או שניים. לכן, אין מנוס מקביעת סדר קדימות לטיפול באיזורי הארץ השונים, תוך זיקה לארגון הקניות העיקרי באותו אזור. תוך כדי ביצוע התכנית באזורים שיקבעו ראשונים לטיפול, ניתן יהיה ללמוד לעומק את הבעיות הניצבות בפני המערכת החקלאית-משפחתית, ולבחון את התאמת העקרונות שהותוו ע"י ועדה זו, לתנאים השוררים בכל אזור ואזור. לאחר שתסתיים הכנת תכניות שיקום לשני האזורים הראשונים ויתחיל יישומן, ניתן יהיה לגשת להכנת תכניות לאזורים נוספים, על בסיס הנסיון והלקחים שהופקו בינתיים מהתכניות והפעולות הקודמות.

עם זאת, אין הועדה סבורה שבעת הכנת תכנית סיוע לאזורים שיקבעו בסדר קדימות ראשון, מותר להזניח לחלוטין את הטיפול באיזורים אחרים. יש לנצל פרק זמן זה לאיסוף נתונים מפורטים ולעריכת דוחות כספיים שנתיים מעודכנים ומבוקרים לכל האגודות שיכללו בתכנית הסיוע. יש להנחות את עובדי המחוזות והחבלים של משרד החקלאות והסוכנות היהודית לעשות מאמץ לרכז תוך 3 חודשים את הנתונים הללו, שבהעדרם יקשה להכין כל תכנית בעלת משמעות. כמו כן יש לדרוש מבריתות הפיקוח הנוגעות לדבר לסיים תוך 6 חודשים את הכנת הדוחות הכספיים של האגודות וארגוני הקניות הנכללים בתכנית, לפחות עד לשנת תשמ"ה. הועדה משוכנעת כי עצם התהליך של איסוף הנתונים באופן נמרץ, תוך ידיעה כי באזורים אחרים כבר ננקטים צעדים מעשיים לחיזוק המשקים, יביאו ליצירת אווירה אופטימית יותר בקרב חברי האגודות והארגונים העוסקים העומדים מולם, ויהיו תמריץ עבורם להצטרף לתכנית להסדרת חובות המושבים ופעילותם בעתיד.

2. לוח זמנים

מהירות הכנתה וישומה של תכנית סיוע למושבים תלויה במידת שיתוף הפעולה והמאמץ של האגודות עצמן מחד גיסא ושל הארגונים והמוסדות הקשורים לתכנית, מאידך להערכת הועדה, לוח זמנים סביר לתהליך ההכנה הוא:

- א. הפצת שאלונים וקבלת הנתונים מהאגודות: 4 שבועות
 - ב. ריכוז הנתונים, מיונם וקיבוצם במחשב: 2 שבועות
 - ג. הכנת תכנית סיוע פרטנית לאגודות: 6 שבועות
- סה"כ - 12 שבועות

יש לזכור כי יהיה דרוג מסויים בזמן הגעת הנתונים ולכן גם הכנת תכניות הסיוע תהיה מורגת, היינו - לחלק מהאגודות ניתן יהיה להכין תכנית סיוע בלוח זמנים קצר, יותר מהמתואר לעיל. ברם, כל עוד לא ירוכזו נתונים מכל האגודות, לא ניתן יהיה "לסגור" תכנית לאזור כולו.

3. התארגנות לביצוע

הכנת תכניות סיוע למושבים וישומה בהיקף בפירוט וכלוח הזמנים המתבקשים, אינן ניתנות לביצוע במבנה הארגוני הקבוע של המוסדות אלא מצריכות ריכוז המשאבים בגוף קטן ויעיל שיפעל על פי העקרונות שנקבעו לו.

המבנה הארגוני המוצע הוא זה:

(א) ועדת היגוי עליונה

תוקם ועדת היגוי עליונה ליישום התכנית בכל אזורי הארץ.

הועדה תערכך לפי הצורך את עקרונות המדיניות שנקבעו בהמלצות ועדה זו, תבחר את הגופים המבצעים ותדווח למוסדות השותפים לתכנית על ההתקדמות בביצועה.

הרכב הועדה המוצע:

נציג משרד החקלאות
נציג משרד האוצר
נציג הסוכנות היהודית
נציגי הבנקים

הועדה תסתייע במידת האפשר בנציגי התנועות המיישבות.

(ב) ועדת מעקב אזורית

ליד כל אזור (ארגון קניות) תפעל ועדת מעקב אזורית שתהיה אחראית על הכנת התכנית לאותו אזור ולישומה.

תפקידי ועדה זו יהיו:

- (1) פיקוח על איטוף הנתונים ובדיקתם.
 - (2) ניתוח הנתונים, זיהוי המושבים הזקוקים לסיוע והכנת תכניות סיוע פרטניות לכל מושב.
 - (3) פיקוח על ביצוע תכנית הסיוע ובמיוחד על ביצוע התנאים שעליהם התחייבו מקבלי הסיוע.
 - (4) האום בין המוסדות השונים הקשורים בתכנית.
 - (5) דיווח תקופתי לוועדת ההיגוי העליונה על התקדמות התכנית.
- ועדת המעקב האזורית תפעל על פי המדיניות וההנחיות שיתוו ע"י ועדת ההיגוי העליונה ותדווח לה על ביצוע התכניות.

הועדה תעזר במוסדות המטפלים דרך קבע במושבים - המשרדים האזוריים של משרד החקלאות ועובדי החבלים של הסוכנות היהודית. מנהלי הסניפים האזוריים של הבנקים יתבקשו אף הם להמציא לוועדה נתונים שוטפים.

הועדה האזורית תעזר לפי הצורך באנשי מקצוע - רואי חשבון, עורכי דין וכו'. לצורך זה יועמד לרשותה תקציב מתאים.

הרכב הועדה :

(1) יו"ר - איש ציבור

(2) נציג משרד החקלאות

(3) נציג הסוכנות היהודית

(4) נציג משרד האוצר

(5) נציג(ים) הבנקים הנושים

לפי העניין יצורפו לוועדה נציגי משרד מסחר ותעשייה ומשרד העבודה. בתקופת הכנת התכנית (כ-3 חודשים), יש להבטיח שחברי הועדה האזורית ישוחררו מכל תפקידיהם השוטפים בגופים שבהם הם עובדים בשגרה, כדי שיוכלו להתמסר לעבודת הועדה.

בתקופת המעבר שתדרש ליישום תכנית הסיוע ולשינוי דפוסי הפעולה של ארגון הקניות, יתחייב הארגון למנות עפ"י דרישת הועדה מנהל שעליו תמליץ ועדת המעקב.

4. יישום ההמלצות

כדי להבטיח יישומן של ההמלצות הכלולות בדו"ח זה ושמירה על עקרונות הפעולה שנקבעו גם להבא, יש להזקק לכלים מינהליים וחוקיים שונים, בכל הרמות, כמפורט להלן :

(1) יחתם הסכם בין כל ארגון קניות והאגודות החברות בו, מצד אחד, לבין הבנקים, הממשלה והסוכנות מצד שני, ובו יקבלו על עצמם הארגון והאגודות ליישם את התנאים שיקבעו על פי העקרונות הנ"ל, בתמורה לקבלת הסיוע הכספי.

(2) תקבול ארגון הקניות יתוקן על פי הצורך, ויכלול גם הוראות השוללות כמפורט עיסוק בעניינים שאינם תואמים את מטרות הארגון כפי שפורטו לעיל.

(3) רשם האגודות השיתופיות ישתמש בכל הסמכויות העומדות לרשותו כדי לאכוף את הוראות החוק, במיוחד בכל הנוגע להגשת דוחות"ת כספיים במועד ולהגבלת היקף חובות וערכויות האגודה. אם שוכנע הרשם כי העיכוב בהגשת דוחות"ת כספיים נובע מפיגור בעבודתה של ברית הפיקוח, יתיר לאגודה להשתמש בשרותי רואה חשבון שאינו עובד ברית הפיקוח.

(4) היה וארגון קניות או אגודה חקלאית חרגו מהכללים שקיבלו על עצמם, תוך הפרת ההסכם שעליו חתמו עם הממשלה, הסוכנות והבנקים, אזי פרט להפעלת כל תרופה שבהסכם, יפסיקו הגופים האמורים מתן כל סיוע כספי נוסף לארגון ולאגודות החברות בו, לרבות מתן אשראי כלשהו. הסיוע הממשלתי ומתן האשראי הבנקאי יופסקו גם לארגון קניות או לאגודה שרואה החשבון הסתייג מדוחות"תיה הכספיים הסתייגות מהותית.

(5) הסיוע למוטבים ינתן לשיעורין ובאופן מודרג : כל חלק מהסיוע ינתן בתנאי שהאגודה מלאה התחייבויות מסוימות שקבלה על עצמה במסגרת התכנית.

ז. איטוף נתונים

=====

א. אופן איטוף הנתונים

השלב הראשון בהכנת תכנית הבראה מפורטת למושבים באיזורים השונים, לפי ארגוני קניות, הוא איטוף נתונים מדויקים ובדוקים על מצבו של כל מושב ומושב. נתונים אלו הכרחיים לניתוח מצבו של כל מושב ויכולתו להחזיר את חובו. כל תכנית לטיפול במושב ע"י פריסת חובו, הוספת אמצעי ייצור או בכל דרך אחרת, תתבסס על בדיקה של יכולתו לכלכל את עצמו ולהחזיר חוב מסוים. לשם כך יופצו שאלוני מידע לכל האגודות, שיכללו: פירוט אמצעי הייצור והתפוקה, סך הכנסות האגודה, נתונים לגבי מפעלי האגודה ושרותיה, הוצאות מינהל, הוצאות קהילתיות וכלליות, מצבה הפיננסי של האגודה והשקעות בביצוע או השקעות מתוכננות. השאלונים ימולאו ע"י האגודות בתוך 4-6 שבועות מתאריך הפצתם.

ברית הפיקוח וצוותים מקצועיים של משרד החקלאות והסוכנות יטייעו לאגודות במילוי השאלונים. כן יבדקו מאזני תש"ו של ארגוני הקניות ע"י ברית הפיקוח ויועברו יתרות החוב והזכות לכל אגודה החברה בארגון הקניות.

יושם דגש על הנקודות הבאות :

- א. התאמה בין ספרי ארגון הקניות, האגודה והחברים.
 - ב. סגירה מוחלטת של חשבוניות כל ענפי האגודה - חיוב/זיכוי החברים לתאריך 31.8.86.
 - ג. חיובים וזיכויים משנים קודמות שלא הופיעו במאזנים משוערכים ליום 31.8.86.
 - ד. בדיקת התאמה בין לוח הסיילוקין להלואה שלקחה האגודה לבין חיוב וחברי האגודה בגין אותה הלואה.
 - ה. סגירת יתרות עם ספקים, ארגוני קניות, משווקים ונושים.
- רואה חשבון שימונה ע"י ועדת המעקב האיזורית יבצע בדיקה נוספת, מדגמית, אחרי בדיקת ברית הפיקוח. לא יופצו שאלונים למתיישבים בודדים אלא במקרים פרטניים בהם יעלה הצורך לבדוק מצבו של מתיישב מסוים. הטיפול במתיישבים בודדים ימשך במתכונת הקיימת ע"י משרד החקלאות.
- את השאלונים שיוחזרו ע"י האגודות יסקרו רואי חשבון מברית הפיקוח כדי להגיע לרמת דיוק ושלמות סבירה (אם כי לא ברמה של דו"ח מבוקר).

עד לסיום תהליך הכנת ובדיקת שאלוני האגודות, יבוצע הטיפול באיזורים על בסיס ניתוח נתונים שיעובדו ע"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. העבודה, שתתבסס על נתוני משרד החקלאות, מפקד החקלאות תש"א ונתונים נוספים הנמצאים בידי הלמ"ס, תאפשר התחלת הטיפול במושבים תוך זמן קצר.

ב. עיבוד הנתונים

על בסיס נתוני השאלונים ועבודת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה יוכן דו"ח מקורות ושימושים של הסקטור המושבי בחתך אזורי ולכל מושב ומושב. הדו"ח ישמש כבסיס לתכנית הבראה לאזור ולמושבים החברים בו.

הדו"ח יוכן בדומה לדו"ח מקורות ושימושים הארצי עפ"י המודל הבא :

צד המקורות

- א. ערך התפוקה החקלאית בשער המשק - אומדן תקני (נורמטיבי) לכמות היצור, עפ"י התפוקה בכל ענף, מוכפל במחיר הממוצע.
- ב. עבודה לא חקלאית - מספר העוסקים עפ"י שאלוני האגודות או לחילופין עפ"י נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מוכפל באומדני שכר.

צד השימושים

- א. הוצאות ייצור שוטפות+עבודה שכירה - אומדן תקני על בסיס נתוני משרד החקלאות ונתוני השאלונים של האגודות.
- ב. הוצאות מחיה - חישוב עפ"י \$600 לחודש בממוצע לבית אב במושב.
- ג. הוצאות מוניציפליות - בהתבסס על שאלוני האגודות, יקבע הקף ההוצאות הסביר למושב.
- ד. פחת יצרני - השקעה גולמית פחות השקעה נקיה בכל ענף וענף, על פי נתוני משרד החקלאות.
- ה. עלות ההון החוזר תחושב לכל ענף וענף ע"י משרד החקלאות ובהתאם לגידולים בכל מושב. הריבית הממוצעת לאשראי זמן קצר תקבע מעת לעת על פי תנאי השוק (כיום - ריבית ראלית ממוצעת של כ- 17% לשנה).
- ו. חבות מס הכנסה - תחושב תקנית עפ"י חבות כלל הסקטור כאחוז מסך כלל המקורות (7%).
- ז. יתרה להחזר חוב - קרן וריבית - סך המקורות פחות סעיפים א-ו בשימושים.

מומלץ כי לאחר איסוף הנתונים הדרוש לצורך ביצוע תכנית הסיוע הנדונה כיום, ימשיכו כל הגורמים העוסקים בהתישבות באיסוף הנתונים הללו ובניתוחם באופן שוטף, לפחות פעם בשנה. כך ניתן יהיה לקבל תמונת מצב מעודכנת בכל עת שיהיה בה צורך.

ראש הממשלה

ירושלים, י"ג בתמוז התשמ"ו
20 ביולי 1986
סימוכין: 1-דשר-387-1

אל : מר א. גבתון, משרד האוצר
מר ג. ויתקון, הסוכנות היהודית,
מר י. פרידמן, משרד החקלאות
מר א. גולדשמידט, בנק ישראל
מר י. ארטל, בנק לאומי
מר ר. ערמון, בנק הפועלים

רבותי,

הנדון : ועדה לגיבוש תוכנית לחיזוק מיגזר המשק החקלאי המשפחתי

אני ממנה אתכם כחברים בוועדה לגיבוש תוכנית לחיזוק מיגזר המשק החקלאי המשפחתי. בראש הועדה יעמוד מר א. גבתון.

הועדה תבדוק את הסיבות הכלכליות והאירגוניות למשבר הכלכלי של מיגזר זה, ותמליץ על דרכים לחיזוקו ולשיקומו, תוך התייחסות למיכלול הבעיות המבניות, האירגוניות והכלכליות. כל אלה ברמת האירגונים הכלכליים, האגודה השיתופית והחבר באגודה.

הועדה תבחן ותמליץ בשלושה מישורים עיקריים :

- א. הסיבות להיווצרות החוב, היקף החוב של המשק המשפחתי והדרכים לפתרון הבעיות הפיננסיות והערביות הכלכליות.
- ב. הפתרון האירגוני והמבני למשקי-הבית החקלאיים, אשר ימשיכו לעסוק בחקלאות.
- ג. הפתרון האירגוני, המבני והכלכלי למשקי-הבית החקלאיים, אשר יחדלו להתפרנס מחקלאות.

ראש הממשלה

הועדה תזמן את נציגי-התנועות המיישבות, למען יציגו בפניה
את הנתונים הדרושים ואת הצעותיהם לתוכנית-השיקום.
הנכם מתבקשים להגיש את המלצותיכם ולוח הזמנים לביצועו, תוך
30 יום ממועד הקמת הועדה.

בכבוד רב,

שמעון פרס

דו"ח מקורות ושימושים במגזר המושבי

מקורות - מליוני דולרים		שימושים - מליוני דולרים	
(1)	ערך התפוקה החקלאית בשער המשק	(1)	הוצאות ייצור שוטפות + עבודה שכירה
	*870		* 490
(2)	עבודה לא חקלאית (26,000 עובדים X \$ 450 בממוצע לחודש)	(2)	הוצאות מחיה ומונציפליות לשנה (27,500 בתי אב X \$ 700 בממוצע לחודש)
	140		230
(3)		(3)	פחת יצרני
			70
(4)		(4)	עלות הון חוזר (ריבית)
			30
(5)		(5)	חבות מס הכנסה (כולל מס על עבודה לא חקלאית)
			70
	סה"כ מקורות		סה"כ
	1010		890
	=====		=====
		(6)	יתרה
			הגדלת הון
			120
			יתרה להחזר חוב - קרן וריבית.

הנחות המודל

=====

1. ערך התפוקה החקלאית בשער המשק וכן הוצאות הייצור השוטפות + עבודה שכירה התבססו על אמדן תקני שהוגש לוועדה ע"י משרד החקלאות. האמדן חושב ע"י כמות היצור הממוצעת בכל ענף וענף מוכפל במחיר הממוצע לחקלאי.
2. עבודה לא חקלאית - הנתונים נלקחו מהשנתון הסטטיסטי 1985. מתוך כ-48,000 עובדים הגרים במושבכים כ-26,000 עובדים מחוץ לחקלאות. הונח כי השכר הממוצע הוא כ-450\$, טכום השווה לשכר הממוצע במשק בתחומי העיסוק המתאימים.
3. הוצאות מחיה ומוניציפליות - במשק המושבי כ-27,500 בתי אב. הונח שההוצאה החודשית הממוצעת היא כ-700 \$ X 12 חודשים. ההוצאה היא מעל לממוצע הארצי משום גורלן היחסי של המשפחות במושבים והוצאות מוניציפליות גבוהות.
4. פחת יצרני חושב על בסיס חלקו היחסי של הסקטור המושבי בכלל ההשקעה בחקלאות. סה"כ הפחת היצרני בחקלאות בישראל (ע"י נתוני למ"ס ומשרד החקלאות) הינו כ-200 מיליון דולר. הסקטור הקיבוצי מהווה 50-60% מכך והחקלאות הפרטית (מושבות, חוות וכו') מהווה כ-10%.
5. עלות ההון החוזר (ריבית) - ההון החוזר מוערך ב-20% מערך התפוקה החקלאית, היינו כ-175 מיליון דולר בשיעור ריבית ריאלית שנתי (בממוצע) של כ-17%.
6. חבות מס הכנסה - מתבססת על הצהרות החקלאים במושבים על כל הכנסותיהם (כולל עבודות חוץ) בשנים 1983 ו-1984 בתוספת 10-20 אחוז עבודה לא חקלאית שכירה שבחלקה אינה מדווחת בהצהרות החקלאים.
7. מפעלים אזוריים - הונח שגם לאחר ביצוע תכנית ההבראה לא יבוא לתרומה משמעותית למקורות (כיום תרומתם שלילית).

הערות

1. נתוני התפוקה החקלאית מתבססים על שנת 1985 שהיתה שנה טובה יחסית.
2. מבנה הדו"ח ישמש מודל לעבודה ברמת האיזורים (ארגוני הקניות) והמושבים הבודדים כאשר הנתונים יסתמכו גם על שאלוני האגודות והמאזנים.

אפשרויות נידוד וסיחור בגורמי ייצור חקלאיים
תרומת מקוצרת מסקירה של עו"ד דינאי מאיר,
 היועץ המשפטי של תנועת המושבים

א. מכסות הייצור הינן למעשה רשיונות לגידול ולשווק המחולקות בד"כ ע"י מועצות הייצור והשיווק החקלאיות הטסטוטוריות. מתוקף היות המכסות רשיונות הן אינן ניתנות להערכה כספית או למסחר לפי עקרון של מחיר כלכלי.

היו מקרים בהם מכר בעל מכסת ייצור את התשתית הייצורית המשמשת לביצוע המכסה וביקש להעביר גם את המכסה. ועדת המכסות הרלוונטית שתדון בבקשה כזו אמורה לבחון אם עיקר התמורה נובע מהעברת המכסה או ממכירת התשתית וכמובן שענין המכסה ראוי שייחשב כנגרר ופועל יוצא שאם-לא-כן הרי זה סיחור ברשיונות.

ועדת המכסות רשאית, לדעתי, ליטול מכסה אם המכסה אינה מנוצלת. אחת הנורמות המקובלות היא 3 שנים של אי ביצוע מכסה ואזי ניטלת המכסה ומוקצבת מחדש במסגרת ההקצאה הכללית. ויתר בעל מכסה על מכסתו, יש להחזיר המכסה לאיגוס המכסה הכללית. לדעתי, יכול בעל מכסה לגזור על עצמו בהתחייבות כתובה לא להשתמש במכסת ייצור לתקופה של שנים אחדות ואז מכסתו עוברת למאגר הכללי.

אגודה שיתופית בעלת מכסת ייצור ושיווק משותפת רשאית לשנות הקצאה פנימית בין חברי האגודה אך זאת בתחום הסביר בלא לאפשר צבירת מכסות יתר ע"י בודד או בודדים. ניתן לערער על שינויי מכסה. זכותה של מועצה לא-סטטוטורית לקבוע מכסות מוטלת בספק, לדעתי, עקב מיגבלות אפשרות הפגיעה בחופש העיסוק בהיעדר חוק מיוחד לענף מסויים שיאפשר מיגבלות וגזירות כאלה.

מסתמן קריטריון לפיו לא תועברנה מכסות מקרו באיזור לאיזור אך זו אינה הלכה מחייבת.

עפ"י חוק המועצה לייצור ולשיווק של ירקות רשאית מועצת הירקות לקבוע באישור השרים מכסה ארצית בחתך איזורי וע"י כך לשנות הקצאת מכסות בין האיזורים השונים. עפ"י חוקי מועצות הפירות והפרחים, יכול שר החקלאות (באמצעות ועדת המכסות מכוחו) להעביר מכסות מאיזור לאיזור לפי שיקולים כלכליים-משקיים ואחרים.

ב. מכסות מים אמורה להיות זיקת-גומלין בין הקצבות מים למיכסות ייצור והכרחי תיאום כי הדברים שלובים זה בזה.

שר החקלאות

ירושלים כד' תמוז תשמ"ו

31 יולי 1986

לכבוד

מר שמעון פרס

ראש הממשלה

נכבדי!

להלן הדיווח שקיבלתי היום ממר איתמר גבתון סגן הממונה על אגף התקציבים
זאת בנושאים הבאים:

- (1) חלוקת 38 מליון \$ המהווים יתרת פריסת החובות בהקף של 100 מליון \$.
 - (2) סיוע לרמת הגולן ובקעת הירדן בהקף של 27 מליון \$.
 - (3) הקצאת 25 מליון \$ סיוע מידי למושבנים על פי החלטה בלשכתך מיום 9.7.86.
- (1) לגבי גמר פריסת החובות בהקף של 38 מליון \$ - נתנה הוראה ע"י חשב האוצר, אתמול 30.7.86, לא להעביר את הסכום הנ"ל אלא אם כן הישובים והארגונים יוכיחו שהם שינו את דרך חיוב הריבית במשקים, רטרואקטיבית מ-1985 לפי הוראות אנשי האוצר. מעולם לא היתה הצעה כזו והחלטה כזו ומעולם לא היתה התניה כזו.
 - (2) באשר לסיוע לגולן ולבקעת הירדן - מכיון שהאוצר, חר צדדית, ובנגוד לקביעתך החליט שההלואה תנתן כהלואה רגילה המחייבת בטחונות רגילים ולא הלואה עומדת כפי שסוכם על ידך, אין אפשרות לסיים את הפעולה ולהעביר את הכסף לישובים להצלת פעולותם. גם כאן נוספה התניה רטרואקטיבית בנושא הריבית כפי שנזכר לעיל.
 - (3) סיוע מידי בהקף של 25 מליון \$ למושבנים - על אף שבסכום הישיבה בראשותך נאמר במפורש וחד משמעית, על פי הפרוטוקול, שהסכום ינתן כמענק, החליט שר האוצר שהכסף ינתן כהלואה, לכן לא יכול היה נציג האוצר בועדה לקבל את הצעתנו באשר להקצאת הסכום, לפי יושבים וארגונים. בנגוד לדעת כל שאר חברי הועדה החליט נציג האוצר-מר גבתון להחזיר את המנדט לדרג הפוליטי. מר גבתון הוסיף וציין שלאחר ששר האוצר קיבל הבוקר דיווח ממר פוגל על הפעולות שנעשו עד היום, ביקש לקבל עד מחר חוות דעת מאגף התקציבים ומהחשב על האפשרויות להעברת הכסף.

עלי להוסיף שהסכומים בהם דובר היו בכדי להציל את הישוכים ממפולת. מאז עבר כמעט חודש, שהוא הזמן שהוקצב על ידך לועדה להגיש את תכנית ההכרזה הכוללת.

עד היום לא הועברה אף לא אגורה אחת ממה שהוגדר על ידך בישיבה כ"חמצן".

בכבוד רב

א. כחמקין
שר החקלאות

סימוכין: 1-סד-059-2

סיכום דיון בנושא מושבים - דו"ח ועדת גבתון
18 באוגוסט 1986

השתתפו : רה"מ, שר האוצר, שר החקלאות, מ. בן-מאיר, א. שר, א. פוגל, א. גיבתון, ע. לוינסקי, י. דקל, נ. זוילי, מר ויתקון, ע. סיון, מר איינהורן.

ס ו כ ס :

1. ועדה בהרכב מנכ"ל משרד החקלאות (יו"ר), נציג הסוכנות - י. דקל, ונציג משרד האוצר - א. גבתון - תקבע את חלוקת הסכום של 25 מ' דולר וייעודו לאירגוני הקניות ולספקים.
2. במסגרת תכנית ההבראה הרחבה (מעבר ל-25 מ' ד') תינתן קדימות למציאת פתרון כולל למושבים השייכים ל-2 אירגוני הקניות של הגליל והנגב. לגבי אזורים אלה יש גם לבקש מנציג בנק ישראל שיבדוק אפשרויות של הוזלת הרבית.
3. הסכום המיועד ליישובי הבקעה יועבר לחטיבה להתיישבות המטפלת בישובים אלה והיא תדאג להעביר הכסף לייעודו (לישובים ולא לנושים).
4. לגבי התק"מ - יפנה רה"מ למזכיר התק"מ ויבדוק באם הוא מוכן שספריהם ייבדקו ע"י החשב הכללי.

ר ש מ ה : עליזה אשד

סיכום דיון בנושא מושבים - דו"ח ועדת גבתון - 18.8.1986

השתתפו: רה"מ, שר האוצר, שר החקלאות, א. בן-מאיר, א. שר, א. פוגל,
א. גיבתון, ע. לוינסקי, י. דקל, נ. זוילי, מר ויתקון, ע. סיון,
מר איינהורן

ס ו כ ס :

1. ועדה בהרכב מנכ"ל משרד החקלאות (יו"ר), נציג הסוכנות - י. דקל,
ונציג משרד האוצר - א. גבתון - תקבע את חלוקת הסכום של 25
מ' דולר וייעודו לאירגוני הקניות ולספקים.
2. במסגרת תכנית ההבראה הרחבה (מעבר ל-25 מ' ד') תנסה הועדה למצוא
פתרון כולל לשני האיזורים - הגליל והנגב. לגבי אזורים אלה יש
גם לבקש מנציג בנק ישראל שיבדוק אפשרויות של הוזלת הרבית.
3. הסכום המיועד ליישובי הבקעה יועבר לחטיבה להתיישבות המטפלת
בישובים אלה והיא תדאג להעביר הכסף לייעודו (לישובים ולא
לנושים).
4. לגבי התק"מ - יפנה רה"מ למזכיר התק"מ ויבדוק באם הוא מוכן
שספריהם ייבדקו ע"י החשב הכללי.

ר ש מ ה : עליזה אשד

שר החקלאות

ירושלים כד' תמוז תשמ"ו

31 יולי 1986

לכבוד
מר שמעון פרס
ראש הממשלה
נכבדי!

518
510
512
514
516
518
520
522
524
526
528
530
532
534
536
538
540
542
544
546
548
550
552
554
556
558
560
562
564
566
568
570
572
574
576
578
580
582
584
586
588
590
592
594
596
598
600

להלן הדיווח שקיבלתי היום ממר איתמר גבתון סגן הממונה על אגף התקציבים
זאת בנושאים הבאים:

(1) חלוקת 38 מליון \$ המהוים יתרת פריסת החובות בהקף של 100 מליון \$.

(2) סיוע לרמת הגולן ובקעת הירדן בהקף של 27 מליון \$.

(3) הקצאת 25 מליון \$ סיוע מידי למושבנים על פי החלטה בלשכתך מיום 9.7.86.

(1) לגבי גמר פריסת החובות בהקף של 38 מליון \$ - נתנה הוראה ע"י חשב האוצר, אתמול 30.7.86, לא להעביר את הסכום הנ"ל אלא אם כן הישובים והארגונים יוכיחו שהם שינו את דרך חיוב הריבית במשקים, רטרואקטיבית מ-1985 לפי הוראות אנשי האוצר. מעולם לא היתה הצעה כזו והחלטה כזו ומעולם לא היתה התניה כזו.

(2) באשר לסיוע לגולן ולבקעת הירדן - מכיון שהאוצר, חד צדדית, ובנגוד לקביעתך החליט שההלואה תנתן כהלואה רגילה המחייבת בטחונות רגילים ולא הלואה עומדת כפי שסוכם על ידך, אין אפשרות לסיים את הפעולה ולהעביר את הכסף לישובים להצלת פעולותם. גם כאן נוספה התניה רטרואקטיבית בנושא הריבית כפי שנזכר לעיל.

(3) סיוע מידי בהקף של 25 מליון \$ למושבנים - על אף שבסכום הישיבה בראשותך נאמר במפורש וחד משמעית, על פי הפרוטוקול, שהסכום ינתן כמענק, החליט שר האוצר שהכסף ינתן כהלואה, לכן לא יכול היה נציג האוצר בועדה לקבל את הצעתנו באשר להקצאת הסכום, לפי ישובים וארגונים. בנגוד לדעת כל שאר חברי הועדה החליט נציג האוצר - מר גבתון להחזיר את המנדט לדרג הפוליטי. מר גבתון הוסיף וציין שלאחר ששר האוצר קיבל הבוקר דיווח ממר פוגל על הפעולות שנעשו עד היום, ביקש לקבל עד מחר חוות דעת מאגף התקציבים ומהחשב על האפשרויות להעברת הכסף.

עלי להוסיף שהסכומים בהם דובר היו בכדי להציל את הישובים ממפולת. מאז עבר כמעט חודש, שהוא הזמן שהוקצב על ידך לועדה להגיש את תכנית ההבראה הכוללת.

עד היום לא הועברה אף לא אגורה אחת ממה שהוגדר על ידך בישיבה כ"חמצן".

בכבוד רב

א. בתמקין
שר החקלאות

THE JEWISH AGENCY
RURAL SETTLEMENT DEPT.

HEAD OFFICE
P.O. B. 92, JERUSALEM
TEL. 241222

הסוכנות היהודית
המחלקה להתישבות כפרית

משרד ההנהלה
ת"ד 92, ירושלים
טל. 241222

י"ח בתמוז תשמ"ו
25 ביולי 1986

לכבוד
אמנון נויבך
יועץ רה"מ
הקריה
ירושלים

ח.נ.,

הנדון: סכום דיון בנושא תכנית סיוע למשק המשפחתי

הנני מקבל את כל סעיפי הסכום כפי שהועבר אלינו, אך נראה לי כי סעיף א' בהנחות איננו תואם את נייר העמדה שהגישו התנועות המושביות. אינני זוכר בדיוק את הנוסח, אבל היו בו שני מרכיבים שאינם תואמים לסעיף א'.

1. המשק המשפחתי בקו הירוק שהוקם אחרי קום המדינה. מלבד מקרים בודדים בישובים ותיקים.

2. חובות 320 מיליון דולר שבאמצעות המערכות האיזוריות אליהם התייחסנו, ולא חובות כל המשק המשפחתי.

שתי הערות אלו הן מרכזיות כדי להבין את עיקרי התכנית.

בכ"ח,
נסים זולג
ראש המחלקה להתישבות

העתק:
מר שמעון פרס, רה"מ ✓
מר אריק נחמקין, שר החקלאות
חברי הצוות
מזכירי התנועות המושביות

כ"ס

מאת : א. נויבר

[illegible]

תביעתם העקרונית היא למענק בסך של 145 מ' דולר. מזה 60 מ' דולר מהסוכנות, 45 מ' דולר מהממשלה ו-40 מ' דולר מהבנקים או מכל מקור אחר (?).

לאור זאת נראה כי עומדות לפניך 3 אלטרנטיבות :

- לאור העמדות של אנשי האוצר, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בביצוע היום-יומי של ההלוואות והמענקים - נראה שיש שלוש תשובות באשר לתהליך קבלת ההחלטות:

- קבלת ההמלצות של ועדת גבתון.
- העברת הנושא להחלטת הממשלה.

- נסיון להגיע לסיכום עקרוני עם שר האוצר.

1. לאור ההמלצות של ועדת גבתון:

הועדה - בדרכי עבודתה הנוכחית - תנסה לבחון את הנושא בעיניים "כלכליות צרופות" ללא כל היבט חברתי או פוליטי. מכאן שההחלטה עשויה אולי לפתור חלק מהבעיות, אך עלולה לפגוע במערכת האירגונים האזורית.

2. העברת הנושא להחלטת הממשלה:

מהלך חד-צדדי כזה מחייב הכנה מדוקדקת של כל ההחלטות הטכניות כדי לא לתת לדרג הטכני כל אפשרות לשחוק את ההחלטה (ראה מה קרה בהחלטה על 90 מ' הדולר).

זה מהלך שמחייב גם הכנה בקרב השרים.

3. נסיון להגיע לסיכום עקרוני עם שר האוצר:

משמעות ההצעה להגיע לסיכום עקרוני עם השר על הסיכומים הכספיים ועל דרכי הביצוע, כולל מיקום המינהל לביצוע.

להערכתי - זו ההצעה המומלצת ביותר אם ניתן היה להשיג אותה.

ב ב ר כ ה ,

אמנון

2

דעם זענען די צוויי
מאמענטן וואס זיי

~~2/2/2020~~

אָלעס ספּאַט אַז ווען אונזער אינגע
הייליגסטער און פֿאַרשטינדיגסטער
אָנפֿירער זאל אונז פֿירן צו דעם

Verdict:

ONLY:

天。

מזכר

למחצית

Ured

להתחברות מימית במשרדי הממשלה)

ה) $2x^2 + 3x + 1$

2015/11/15 17:00 11.15.2015

[illegible]

המחברת: ד"ר רחל שניידר

ש"ס נחמ"ב ו' אלול ה'תשנ"א

2) $\frac{1}{2} \log 2$.

[illegible]

James J. Sted.

196/10. 21.11. 2020

23.11.1961

URL:

מחיר:

225

ת.ת.ת.

U. S. A.

להתאריך

(להרחבת סנימית במשרדי הממשלה)

PCGN

מדינת ישראל

7-8-1986

תאריך

כהנ

אל:

מאת: לשכת ראש-הממשלה.

הוצעו להעביר למתן:

מסמך ששייך למסמך

לסיים את המסמך על העצירה

צברין; אין להם סמכות

שלם הוצעו יוקדוטי-לעני

25 מיליון הדולאר; למתן

התבקש על ידי לסיים

לשכת היום עם פומא;

1994-1995

1996-1997

מדינת ישראל

תאריך _____

2

אל:

מאת: לשכת ראש-הממשלה.

אלק לחמיון אוננו וואה
כא אלמיות ש'ש'בה
כא תמן תוללות
תוללות.

6 באוגוסט 1986

אל: ראש-הממשלה

מאת: א. נויבר

הנדון: העברת 25 מיליון דולר למושבים

א. פוגל לא הצליח להגיע להסדר עם עמירם סיון באשר ל- 25 מ' דולר. לטענתו אף אחד לא מוכן לתת ערבויות על הכספים כולל הספקים.

לדעת עמירם ללא מענק של 25 מ' דולר לא ניתן כרגע לפתור את הבעיה.

אנשי האוצר גורסים כי מענק כזה של 25 מ' דולר יהווה פתח לתביעות נוספות שלא ניתן יהיה לעמוד מולם. יחד עם זאת נראה שבשטח קיימות בעיות. ג'וני דניאל טוען שארגוני מושבי הדרום והנגב חדלו מלתפקד.

אנשי המושבים קיבלו רשיון להפגנה גדולה מול המשרד ב- 17/8.

הועדה של איתמר גבתון לא החלה את עבודתה ולא נראה סיום קרוב באופק למרות ההתחייבויות לסיים את העבודה ב- 30 יום.

נראה לי שאין מנוס ממפגש נוסף של שר האוצר, ושר החקלאות אצלך.

אמנון נויבר

שר הכלכלה והתכנון

6.8.86

אנא הימנעו

כפי שגזרה הוועדה משנת התש"נ
להוציא, לזרוע השנים האחרות, ואין
מחזיקים אס"ל, שאינם, במסגרת
האס"ל האלי.

אם היה הוועדה אפ"ה הייתה

אפ"ה אפ"ה הוועדה אפ"ה.

אפ"ה

משרד העבודה והרווחה

ירושלים
כג תמוז תשמ"ו
30.7.1986

המנהל הכללי

1018
2-3

אל
מר גד יעקבי
שר הכלכלה והתכנון

הנדון: סיווג ערי פיתוח - ועדת צילקר

בהמשך לדיון שהתקיים בלשכתך בקשר לנדון, הריני מתכבד להעביר אליך חמש אלטרנטיבות לדירוג הישובים, כאשר ל- 9 אינדקטורים ניתן משקל שווה (7 אינדקטורים סוציו כלכליים, 1 ישובים שהוקמו אחר 1968, 1 ישובי עימות).

האינדקטור - 10 לנגישות שירותים (מרחק ותושבים) דורג עפ"י בקשתך בחמש אפשרויות וביטויין באחוזים הוא כדלהלן:
18, 25, 31, 36, 51.

ליתר האינדקטורים ניתן לכל אחת מ- 5 האלטרנטיבות האחוזים המשלימים ל- 100 אחוזים.

למכתב זה רצ"ב:

1. לוח עם 15 טורים. בכל טור מדורגים הישובים בצורה שונה, המושפעת מהמשקל היחסי השונה שניתן לאינדקטור נגישות שירותים.

2. 5 רשימות ישובים שכל אחת מהן מקבילה לטור אחד בלוח.

ברשימות אלו מופיעים הישובים באופן מדורג לפי סדר עולה כשמספר 1 מצוין רמת ישוב נמוכה.

לבקשתך דרגנו ברשימה את מושבות הגליל, אם כי אנו סבורים שהמושבות אינן צריכות להכלל ברשימת ערי הפיתוח.

ברשימה לא נכללו כל הישובים שהוקמו אחרי 1967 בשל העדר נתונים. כשהיו בידינו הנתונים נדרגו במקומות המתאימים.

לסיום מכתבי, צר לי על העיכוב שחל בתשובתי ובמשלוח החומר, בשל גורמים טכניים שאינם תלויים בנו.

העתק:
מר משה קצב, שר העבודה והרווחה

בברכה
אינג' צבי צילקר
המנהל הכללי

13	13	24	17	28	מחיר ממוצע
8	10	16	25	17	מחיר
16	23	23	19	30	מחיר
15	22	24	26	31	מחיר
37	39	39	29	32	מחיר
12	21	22	38	33	מחיר
11	17	19	28	34	מחיר
14	25	25	20	35	מחיר
21	27	28	30	36	מחיר
17	26	26	33	37	מחיר
34	40	40	34	38	מחיר
18	28	32	40	39	מחיר
41	41	41	39	40	מחיר
			41	41	מחיר

מחיר ממוצע
מחיר ממוצע

סדר	מחיר ממוצע	מחיר ממוצע	מחיר ממוצע	מחיר ממוצע	מחיר ממוצע	מחיר ממוצע
100	18.1	9.1	9.1	63.7	9.1	10
100	25.03	8.33	8.33	58.34	8.33	7
100	30.8	7.7	7.7	53.8	7.7	6
100	35.7	7.15	7.15	50	7.14	5
100	52.63	5.28	5.24	36.84	5.26	3

דבריו ה"ל/ה"ב ע"ב מלכות שנים ארבעים (מנחם + מלכות)

סדר	א	ב	ג	ד	ה	ו
1	1	1	1	1	1	1
3	2	2	2	2	2	2
2	3	3	3	3	3	3
25	14	8	5	4	3	2
27	15	12	7	5	4	3
22	12	7	6	6	6	6
4	4	4	4	4	4	4
20	13	10	8	8	8	8
24	16	14	11	9	8	7
19	9	6	9	10	10	10
28	20	17	12	11	11	11
26	18	18	14	12	12	12
5	5	5	10	13	13	13
7	7	9	13	14	14	14
10	8	13	16	15	15	15
6	6	11	15	16	16	16
33	32	30	21	17	17	17
23	24	20	18	18	18	18
37	30	29	23	19	19	19
29	29	27	22	20	20	20
39	34	33	27	21	21	21
30	31	31	24	22	22	22
35	35	35	31	23	23	23
32	33	34	32	24	24	24
36	36	36	35	25	25	25
38	37	37	36	26	26	26
40	38	38	37	27	27	27
	11	15	17	28	28	28

הכנסת

מכ55
ירושלים, כ"ד בחמוז התשמ"ו
31 ביולי 1986

לכבוד
מנהל לשכת ראש-הממשלה
משרד ראש-הממשלה
ירושלים

א.נ.א.

נחבקשתי ע"י יו"ר ועדת העבודה והרווחה ח"כ אורה
ננויר להעביר אליך עותק של מסקנות הוועדה בנושא "עמיד
ישובי הנגב", כפי שהונחו על שולחן הכנסת ביום 30.7.86.

וזשוננו לבך מופנית בעיקר למסקנה מס' 8.

בכבוד רב,

אסתר אדלר

מזכירת ועדת העבודה והרווחה

מסקנות ועדות

מ46כ11

הכנסת האחת-עשרה

מושב שני

מט' 46

מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא עחיד ישובי הנגב

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום כ"ג בטבת התשמ"ה (16.1.85) את ההצעה לסדר-היום של ח"כ ז'אק אמיר בנושא "עחיד ישובי הנגב".

הוועדה דנה בנושא בשתי ישיבות, וכן במטגרת דיוניה על הצעות לסדר-היום בנושאים "החגירות האבטלה", "מעמדן של ערי הפיתוח", "השימוש בקבלני פרטיים" ו"אבטלה בדימונה".

במטגרת דיוניה שמעה הוועדה בין היתר את ראש עיריית באר-שבע, את ראש עיריית דימונה, ואת ראשי המועצות של ערד, מצפה-רמון, ירוחם, אופקים ושדרות, וכן את מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, את נציגי אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, ואת נציגי משרד הבטחון, משרד האוצר ומשרד התעשייה-והמסחר.

הנושא הועלה על רקע המצב הכלכלי הקשה בישובי הנגב. לאחר שמדי פעם מועלה לדיון המצב הקשה בישוב זה או אחר בנגב, נמצא שהבעיות בעיקרן הינן משותפות לאזור כולו, וגם הפתרונות האפשריים הינם בחלקם הגדול פתרונות במטגרת אזורית.

הוועדה שמעה על העדר פיתוח תעשייתי מתאים בישובי הנגב. אחוז המובטלים בישובי הנגב הינו מן הגבוהים ביותר בארץ, והמגוון התעסוקתי הדל המוצע לחושבים באזור איננו מתאים לצעירים יוצאי צבא ובעלי השכלה, שאינם מוצאים את נקודת בישובם, כולל בעיר באר-שבע, ועוברים למרכז הארץ. השכר הנמוך הנשולם לעובדים במפעלים הקיימים, המהווים את עיקר התעסוקה לחושבים במקומות אלה - יוצר בעיות כלכליות וחברתיות קשות במרבית ישובי הנגב, וחדמית שאיננה עוזרת למשור למקום הן חושבים והן משקיעים.

במות דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה דאגתה החמורה נוכח המצב הכלכלי הקשה במרבית ישובי הנגב, האבטלה הגוברת והעדר מקורות תעסוקה מתאימים לחושבים, בעיקר בקרב צעירים, משוחררי צה"ל ובעלי השכלה.
- הוועדה פונה לשר התעשייה והמסחר לפעול בדחיפות להפניית משקיעים ומפעלים תעשייתיים לאזור, שיטפלו תעסוקות ברמה גבוהה ויחננו עתידם בעיקר לצעירים משכילים ויוצאי צבא.
2. הוועדה פונה לשר התעשייה-והמסחר לפעול להעברה לאזור הנגב בעיקר/ של מפעלים הזקוקים לטח קרקע גדול - שאזור הנגב הינו המקום המתאים במיוחד עבורם.
3. הוועדה פונה לשר התעשייה והמסחר לפעול לאלתר לפתרון הנושא של העברת נושרי כ"ל לנגב.
4. הוועדה פונה לשר הבטחון להחיש את הפעולה להעברת מפעלי ח"ש לרמת בקע.
5. הוועדה טבורה כי אחת הטיבות העיקריות למצבם הירוד של ישובי הנגב נעוצה בשכר הנמוך המשולם לעובדים בתעשיות שבאזור. הוועדה טבורה שחלק ניכר מן הבעיה יפתר ע"י חקיקת חוק שכר מינימום.
- הוועדה תובעת מן הממשלה לפעול לאלתר לסיוע הליכום של חקיקת חוק שכר מינימום ולהפעלתו של החוק הלכה למעשה.
6. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול לחכנון מהיר והפעלה של חכנון הכשרה מקצועית לחושבי האזור - מרואמות לחזיון ולחכנון של פיתוח תעסוקות באזור כולו.
7. הוועדה פונה לשר התחבורה לפעול להחשת קבלת החלטה בענין רכבת לאילת.
8. הוועדה פונה לראש הממשלה לפעול להגברת התאום הבין-משרדי בכל הנוגע לפיתוח ישובי הנגב - בעיקר בתחומי התעשייה-והמסחר, התחבורה, העבודה, הרווחה והטיכון, וכן לפעול להגברת טמכויותיהם של המשרדים האזוריים בנגב, הנוחנים טרוחם לאוכלוסיה, כדי להמנע מן הצורך להיטלטל לירושלים בענינים שניתן להטדירם בתוך המחוז.
9. הוועדה מברכת על קבלתו של חוק הנגב, שקיים בו הטיכוי לשנוו לטובה את החייוסותה של הממשלה לאיזור רחב ידיים כמו הנגב המאוכלס ע"י 7% בלבד מאוכלוסית המדינה.
10. הוועדה פונה לשר התעשייה-והמסחר ולשר לחכנון כלכלי, הממונים על ביצוע חוק הנגב, לזרז הקמת המועצה הציבורית, ולהתחיל לפעול למען איכלוס, פיתוחם ותיעושם של ישובי הנגב כמוגדר בחוק הנגב האמור.
11. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה ומשר התעשייה-והמסחר לדווח לה כעבור 6 חודשים על ההוקדמות בנושא.

כ"ג בתמוז הושמ"ו
30 ביולי 1986

ירושלים, כ"ג בתמוז התשמ"ו
30 ביולי 1986
סימוכין: 6-דש-127-1

אל : ראש-הממשלה

מאת : אמנון נויבך

הנדון : סיוע למושבים

בישיבה שהתקיימה בלשכתך לפני כ-3 שבועות סוכם כי תינתן עזרה מיידית של 25 מ' דולר להכנות לקראת העונה החלקאית, וכן - תוקם ועדה בראשותו של א. גבתון לבדיקת מצב המושבים והפתרונות הנדרשים.

עד היום לא הועברו כספים למושבים. האוצר מנסה להתחכם להחלטה ובמקום להעביר כספי תקציב, הוא ניסה לחייב את הבנקים להגדיל את ההלוואות למושבים. התרגיל לא הצליח והוא מנסה לעשות זאת עתה דרך הספקים הגדולים.

בעקרון - המהלך מכוון לשחוק את ההחלטה. במקורו - הכוונה היתה לממן את 25 מ' הדולר מהמקורות הבאים :
7.5 מ' דולר - מ. החלקאות
7.5 מ' דולר - מ. האוצר - מהרזרבה
10.0 מ' דולר - מהסוכנות היהודית.

במקביל - הועדה אשר מתפקידה לבחון את הבעיות ולהציע פתרונות כמעט ולא התכנסה מאחר ופוגל מתנגד לגישה הבסיסית והינחה את איתמר גבתון שלא להתקדם.

שר האוצר מודע לנושא. מחר בבוקר הוא נפגש עם פוגל לדון בנושא. ייתכן וכדאי שתדבר עוד הערב עם שר האוצר. האוצר.

אמנון.

שר הכלכלה והתכנון

ירושלים, ט"ז בתמוז תשמ"ו
25.7.1986

אל: שר העבודה והרווחה

הנדון: ערי הפיתוח - סיווג מחדש

א.א.א.

בדיון שקיימנו בנושא שבנדון ביום 8.6.1986 סיכמנו כי צוות מקצועי משותף לשני המשרדים "יריץ" במחשב סיווגים חלופיים, תוך מתן משקל שונה למרכיבים השונים של הסיווג.

עבודת ההכנה של החומר הושלמה, כך נמסר לי, כ-10 ימים לאחר הדיון הנ"ל. מאז ועד לפני כ-10 ימים נאמר לאנשי כי החומר נמצא בעבוד במחשב, במועד זה נאמר לנו כי תהליך העיבוד הסתיים וכי החומר הוגש למנכ"ל משרדך. כל בקשותינו לקבל את החומר לקראת דיון בו עלו בתוהו.

בנסיבות אלה, איני רואה כיצד נוכל לקדם את הטיפול בנושא, אלא אם כן החומר יועבר אלינו ללא דיחוי, ושנינו נקיים בו דיון מסכם בהקדם.

בברכה,
א.א.א.
גד יעקבי

העתק: ראש הממשלה ✓

ירושלים, ל' בסיון התשמ"ו
7 ביולי 1986
סימוכין: 1-דשר-352-1

אל : מר ישראל נדיבי - יו"ר וועד ישובי הבקעה,
מר איתן ליס - יו"ר וועד ישובי הגולן

שלום רב,

אני נדרש, כאן, למברקס אלי - מן ה-24 ליוני,
השנה.

הפתרון שהוצע ליישוב מצוקת הישובים ברמה
ובבקעה, מתחלק לשניים: עזרה מיידית וסיוע לטווח
הארוך.
הממשלה תתרום כ-16.5 מליון ד' מתקציבה,
והסוכנות - 10 מליון ד'. שני אלו מיידית - וזהו מאמץ
לא-מבוטל.

באשר לפתרונות השורשיים - הסוגיות והאפשרויות
נבדקות בכובד-ראש.

ב ב ר כ ה ,

שמעון פרס

ק.נ.מ.מ. TELEGRAMME

ק.נ.מ.מ. TELEGRAMME

א.ל.מ.

24 51

1008073 24 79 ירושלים 1345

183

לכ"י כבוד ראש תימשלה מר שיעון פרס
מישרד ראש תימשלה ירושלים

המגיד
אג 2
אג 3
אג 4
אג 5
אג 6
אג 7
אג 8
אג 9
אג 10
אג 11
אג 12
אג 13
אג 14
אג 15
אג 16
אג 17
אג 18
אג 19
אג 20
אג 21
אג 22
אג 23
אג 24
אג 25
אג 26
אג 27
אג 28
אג 29
אג 30
אג 31
אג 32
אג 33
אג 34
אג 35
אג 36
אג 37
אג 38
אג 39
אג 40
אג 41
אג 42
אג 43
אג 44
אג 45
אג 46
אג 47
אג 48
אג 49
אג 50
אג 51
אג 52
אג 53
אג 54
אג 55
אג 56
אג 57
אג 58
אג 59
אג 60
אג 61
אג 62
אג 63
אג 64
אג 65
אג 66
אג 67
אג 68
אג 69
אג 70
אג 71
אג 72
אג 73
אג 74
אג 75
אג 76
אג 77
אג 78
אג 79
אג 80
אג 81
אג 82
אג 83
אג 84
אג 85
אג 86
אג 87
אג 88
אג 89
אג 90
אג 91
אג 92
אג 93
אג 94
אג 95
אג 96
אג 97
אג 98
אג 99
אג 100

1) אנו ישובי בקעת הירדן ורמת הגולן מודיעים לך שהחמד שהושג אצלנו
למכירת לא יביא פתרון כל שהוא למצוקתם של היישובים
(2) לדאבוננו פתרון לקוי זה מביא את היישובים לנקיטת צעדים חמורים
וחל מסוף שבוע זה
(3) מבקשים את התייחסות הנהלה לבעיותינו
ישראל נדיבי יויר מועצה בקעת הירדן איתן לים יויר מועצה רמת הגולן

אג 1
אג 2
אג 3
אג 4
אג 5
אג 6
אג 7
אג 8
אג 9
אג 10
אג 11
אג 12
אג 13
אג 14
אג 15
אג 16
אג 17
אג 18
אג 19
אג 20
אג 21
אג 22
אג 23
אג 24
אג 25
אג 26
אג 27
אג 28
אג 29
אג 30
אג 31
אג 32
אג 33
אג 34
אג 35
אג 36
אג 37
אג 38
אג 39
אג 40
אג 41
אג 42
אג 43
אג 44
אג 45
אג 46
אג 47
אג 48
אג 49
אג 50
אג 51
אג 52
אג 53
אג 54
אג 55
אג 56
אג 57
אג 58
אג 59
אג 60
אג 61
אג 62
אג 63
אג 64
אג 65
אג 66
אג 67
אג 68
אג 69
אג 70
אג 71
אג 72
אג 73
אג 74
אג 75
אג 76
אג 77
אג 78
אג 79
אג 80
אג 81
אג 82
אג 83
אג 84
אג 85
אג 86
אג 87
אג 88
אג 89
אג 90
אג 91
אג 92
אג 93
אג 94
אג 95
אג 96
אג 97
אג 98
אג 99
אג 100

ידיעות לעתונות

ץץץ

#01(לע"מ-עש"ת)רה"מ נפגש עם ועדת ההתיישבות של הסוכנות
86.6.24

(נמסר ע"י יועץ רה"מ לענייני תקשורת)

ירושלים, י"ז בסיון תשמ"ו, 24 ביוני 1986 (לע"מ-עש"ת 7)

רה"מ נפגש היום עם ועדת ההתיישבות של חבר הנאמנים של הסוכנות
והיהודית בנושא הבעיות הפוקדות את ההתיישבות בארץ. רה"מ אמר
בישיבה כי יש לעצב תוכנית סיוע לאומית להתיישבות תוך שיתוף
פעולה בין הממשלה, הסוכנות, ההתיישבות והבנקים.

רה"מ אמר שההתיישבות היתה קרבן של האינפלציה ועתה עליה להסתגל
למעבר לכלכלה יציבה ומרוסנת תוך ביצוע רפורמה פנימית.

ונתת

ידיעות לעתונות

זצצז

01# (לע"מ עש"ת) בישיבה אצל רה"מ: פתרון לחוב המידי של יישובים
הגולן והבקעה. 86.6.23

(נמסר ע"י יועץ רה"מ לענייני תקשורת)

ירושלים, טז' בסיון תשמ"ו, 23 ביוני 1986 (לע"מ עש"ת 5)

ראש הממשלה, שמעון פרס, קיים היום בלשכתו דיון מיוחד לפתרון בעיית החובות המעיקים על יישובי רמת הגולן ובקעת הירדן. בישיבה השתתפו השרים ניסים, נחמקין והורביץ, ראש אגף התקציבים, ראשי החטיבה להתיישבות, שמעון שבס ופקידים.

בסיום הישיבה סיכם רה"מ את החלטותיה:

א. הממשלה שמעה את מצב חובות יישובי רמת הגולן ובקעת הירדן בסך 230 מיליון דולר, מתוך זה - 90 מיליון דולר בעבור ריבית.

ב. הנמשלה תבדוק את היקף החוב, מבנה החוב ואת אפשרות פרישתו לטווח ארוך.

ג. כדי להקל באופן מידי על המצב הוחלט ש-40 מיליון דולר, שהינם חוב מידי, ינתנו עפ"י המימון הבא:
10 מיליון דולר מהחטיבה להתיישבות (6 מיליון - מתקציב השנה, 4 מיליון - כבר עכשיו, על חשבון תקציב השנה הבאה).
13 מיליון - מהכנסות היישובים.
2.5 מיליון דולר ממפעל המים.
ו-14 מיליון דולר מתקציב הממשלה.

ד. משרד הווקלאות יחד עם החטיבה להתיישבות יבואו בדברים על אופן ניהול היישובים.

ה. הממשלה תעמיד, כאמור, 14 מיליון דולר למשימה הנ"ל. על חלוקת המקורות לסכום זה תתקבל החלטה בין רה"מ, שר האוצר ושר החקלאות.

לע"מ עש"ת (דף מס. 3)

אלש 20.10

תנת

0#

23.6.86

1

כבוד ראש-הממשלה,

אנו, נציגי המתיישבים בבקעת הירדן והגולן, הגענו היום ללשכתך ולאחר שלא הצלחנו להתקבל לפגישה מסודרת לפני הישיבה היום בנושא הגולן והבקעה.

בשנה האחרונה התקבלו מספר החלטות אשר אף אחת מהן לא מומשה ושום עזרה מעשית לא הגיעה לישובים ולמתיישבים. חוסר המעש גרם לכך שעשרות משפחות הגיעו למסקנה כי ממשלה ישראל והמוסדות המיישבים מתנערים מאחריותם לאזורי התיישבות אותם העלו בשליחות תנועת העבודה והמדינה.

במציאות העגומה היום לא נראה כל מוצא ולא נראה כי ישנה נכונות מצד גורמי הממשלה למצוא פתרון יסודי לבעיותינו. עובדה זו גורמת לכך כי רבים וטובים החליטו על נטישת הישובים בסוף שנת הלימודים הנוכחית.

עלינו להדגיש כי מדובר באוכלוסיה צעירה יחסית אשר חייבת לשקול את עתידה ועומדת בפני אפשרויות שונות.

המתיישבים בגולן ובבקעה באו להתיישבות מתוך תחושת שליחות ובמחשבה שהם תורמים בכך לבטחון המדינה, לחיזוק גבולותיה ומהווים בפועל שליחי הממשלה בהגשימם את הציונות.

בחודש נובמבר '85 החליטה הממשלה להעביר סך 90 מ' דולר לאזורי הספר. כספים אלה לא הגיעו עדיין לישובים ולמתיישבים.

ב-11.5.86 הוחלט בפגישה בהשתתפותך ובהשתתפות שרי האוצר והחקלאות כי ועדת המנכ"לים תגיש המלצותיה תוך חודש ימים. עד היום לא נתקבלו סכומים על-מנת לעזור במצוקותינו.

באותה פגישה הוחלט להעביר תוך 48 שעות כספים לישובי הבקעה על-מנת שיסיימו את העונה החקלאית. כספים אלה לא הגיעו עדיין לישובים.

כנציגי המתיישבים אנו דורשים כי תקבל החלטה חד-משמעית
האם הממשלה מוכנה ויכולה לסייע לישובינו.

אי-החלטה ו/או אי-ביצועה כמוה כהחלטה שלא לסייע לנו.
המתיישבים בגולן ובבקעה ירגישו עצמם מופקרים ע"י שולחיהם על-כל
המשתמע מכך.

אנו רואים בכך אחראי ובעל יכולת להכריע בעתיד ישובינו !
אנו מקווים שאמנם היום תתקבלנה החלטות משמעותיות בכיוון חיובי.

למרות תזכיר זה אנו מצפים עדיין לפגישה עמך לפני הישיבה
הגורלית לתושבי אזורנו.

בשם נציגי המתיישבים ,

 (? י"ב)
ישראל נדיבי

ראש-המועצה האזורית, בקעת הירדן

 h
איתן ליס

ראש-המועצה האזורית - גולן

שר החקלאות

ירושלים טז' בסיוון התשמ"ו

23 ביוני 1986

לכבוד

ראש הממשלה

מר שמעון פרס

הנדון: ישובי הגליל, רמת הגולן ובקעת הירדן

א"נ,

איני יכול שלא להביא לידיעתך את תחושותי שבאיזורים אלה אנו בסוף הדרך ולא יעלה על דעתי, שאתה עם נסיוןך אחריוןך וזכויותך את המערכת לא תתן יד לעשות מעשה חריג ולו יהיה זה תוספת תקציב לשנה זו, כדי להציל המשקים לפני נפילתם. אני עושה כל שאפשר ויותר כדי להכניסם למסגרת ולמחויבות שלא יאפשרו להם פעם נוספת לנהוג בחוסר אחריות כפי שנהגו, אך ללא פעולה מהירה הם יהרסו ואיתם יחל תהליך, שאיני יודע אם יעצר או יפגע פגיעה, שתביא לתגובת שרשרת שתהרוס מערכות איזורים וארציות שמלבד היותם נכס וגאווה לכולנו, הן חיוניות להספקה סדירה של מזון במדינת ישראל וכל זאת בתקופה, שאתה אדוני, ראש הממשלה ואני שר החקלאות.

במידה והנך מאמין שיש ולו איש אחד שיעשה המלאכה טוב מזוני אנא הודיע לי ואני מפנה את מקומי ומיד.

הנושא העומד על הפרק הוא, התמשך ההתישבות להתקיים או תיפול.

לא יתכן שהרחוב שוב חוגג ומרוצה וינוהל משא ומתן על תוספת שר ואנו נהיה עדים לחלק גדול מהמגזר החקלאי המגיע לסוף דרכו ולחורבנו.

הריבית הרצחנית מביאה נזקים קשים ביותר בכל חלקי הארץ, אך התיחסתי לאיזורים אלה תוך ידיעה שמידת רגישותם הביטחונית מחיבת יחס מועדף. ביודעי שרק בידך המפתח לפתרון הבעיה אני חוזר ומבקש חוזר ומציע נמצא לה פתרון לפני בוא האסון.

ב ב ר כ ה

א. נחמקין
שר החקלאות

ירושלים, ט"ו בסיוון התשמ"ו
22 ביוני 1986
סימוכין: 1-דש-306-1

אל: הרמטכ"ל
מאת: רל"ש ראש-הממשלה

מכובדי,

— ראש-הממשלה בקשני להמציא לידיך את ההתייחסות המצ"ב —
בעקבות פנייתך אליו בעניין קובלנות ישובי קו-העימות.

ב ב ר כ ה,

בועז אפלבוים
רל"ש ראש-הממשלה

לשכת ראש הממשלה

ירושלים, יג' בסיון התשמ"ו
20 ביוני 1986

לכבוד
ראש הממשלה
מר שמעון פרס

הנדון: מכתבו של הרמטכ"ל אליך בענייני ישובי עימות

במכתבי אליך מתאריך 16.6.86 שמחתי להודיעך שהדרישות העקריות של ישובי עימות נענו בתחום הגרעון המצטבר (חמישה מליון דולר בעבר, ושלושה מליון דולר שאושרו להם השבוע). בתי ספר מוחזקים, ורופא הכירורג בקרית שמונה. אם נוסף לזה את מחירי הקרקע המוזלים וכל ההבטחות של משרד הבטחון למקלוט, לאמבולנסים, גידור וכמו כן ציוד משרד הפנים למקלוט נוסף להנחות האחרות שנענו, תראה שאין יסוד לבכי ולתלונות. פשוט סיפרו לרמטכ"ל "סיפורים" בהזדמנות החגיגית של ביקורו.

שוחחתי על כך עם יוסי גולדברג ו"רחצתי" אותו כהוגן ותשובתו, שהבקור של הרמטכ"ל אצלם היה לפני כל הבשורות שקיבל ממני, כמובן שזה לא ימנע מהם בקשות ותביעות נוספות.

קבענו להם פגישה אתך ב-24.7.86, האם אתה רוצה שתשובתי זאת אעביר גם לרמטכ"ל?

אנא הודיעני.

לידיעתך.

ב ב ר כ ה,

א. י. כ.

אלחנן ישי

העתק: מר אברהם תמיר, מנכ"ל משרד ראש הממשלה

17.6
Part 11
v. 1000

1/10
2/10

אשר
היה
בשנת

השנה
הזו
היא

השנה
הזו
היא

השנה
הזו
היא

השנה
הזו
היא

השנה
הזו
היא

השנה
הזו
היא

השנה
הזו
היא

השנה
הזו
היא

השנה
הזו
היא

השנה
הזו
היא

ש"י העבודה והמורה

ש"י הבינוני והשיכון

ש"י החינוך והגידול

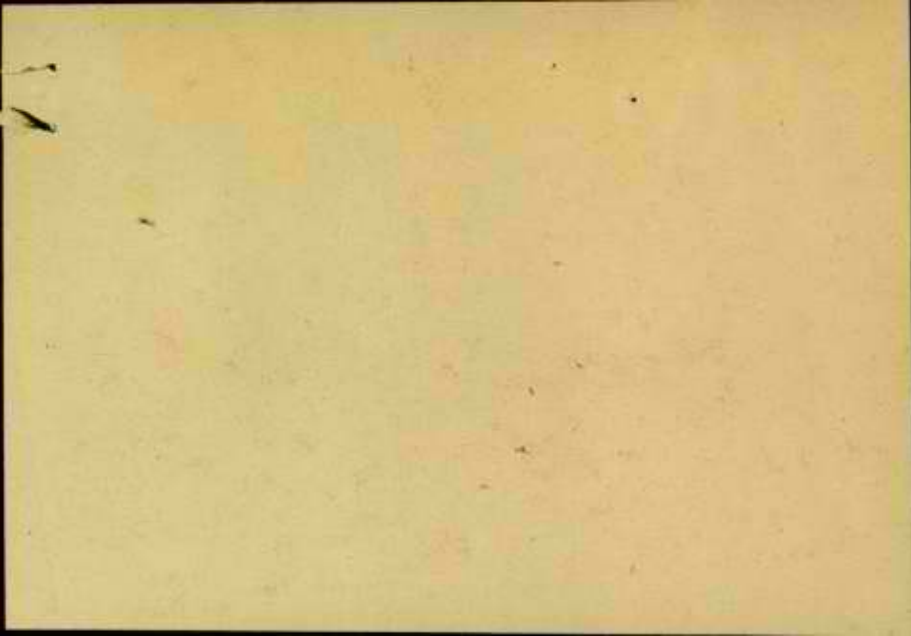
ש"י הפנים

ש"י התקדמות

ש"י הגשמה והמסחר

ש"י האוצר

ש"י הכסף

שר הכלכלה והתכנון

ירושלים, י"א באלול תשמ"ו
15 בספטמבר 1986

אל: שר העבודה והרווחה

הנדון: חבל שלום הגליל

ראש הממשלה הטיל עלי לעמוד בראש פרוייקט לפיתוח חבל הארץ הסמוך לגבולה הצפוני של המדינה. הכוונה להפוך את קו העימות בצפון לאיזור בו קיימת תנופת פיתוח וצמיחה וע"י כך להגביר את איכולוס האזור ואת כושר העמידה של היישובים לטווח ארוך.

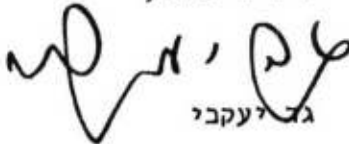
כימים אלו אנו מקימים בשיתוף עם המחלקה להתישבות בסוכנות היהודית, ועדת היגוי בין-מוסדית לפרוייקט, אשר בראשה נעמוד אני וראש המחלקה להתישבות בסוכנות מר ניסים זווילי.

בועדת ההגוי יהיו חברים נציגים משרדי הממשלה הנוגעים לענין, נציגי הסוכנות היהודית ונציגי הישובים באיזור.

נראה לי כי רצוי שנציג מטעם משרד ישתתף בועדת ההגוי. לדעתי יש צורך כי הנציג הנ"ל יהיה בדרג המתאים לקבלת החלטות לגבי האיזור הנדון.

אודה לך אם תודיעני בהקדם שמו של נציגך לוועדת ההיגוי.

בברכה,

גדי יעקבי

העחק: ראש הממשלה ✓

לשכת המנהל הכללי

ירושלים, 10.6.86
סימון: 1-121-דש-2

לכבוד,
מר גד יעקובי
שר התכנון והכלכלה

הנדון: תכנית חבל "שלום הגליל" באזור קו העימות בצפון

נכבדי,

נתבקשתי להודיעך כי:-

1. בעקבות פנית מר ניסים זילי ומר בן-דוד מהסוכנות היהודית לראש הממשלה בענין תכנית להקמת חבל "שלום הגליל" באזור קו העימות בצפון, נתבקשנו לערוך בדיקה ראשונית של הנושא.

2. המלצתנו לראש הממשלה, לאחר הבדיקה הראשונית של הרעיון עם גורמים שונים אושרה על ידו.

3. להלן עיקרי ההמלצה:

א. להקים (כפי שהוצע ע"י מר זילי) בשלב ראשון, צוות חלוץ מצומצם בראשותו של מר יצחק בן-דוד, להכנת תכנית אב ראשונית כולל לו"ז לפעולה תוך כמה חדשים.

ב. להטיל את האחריות הממשלתית לנושא על משרד התכנון והכלכלה.

4. רצופים למכתב העתקי כל המכתבים בנושא כולל אישור ראש הממשלה.

5. אשמח לעמוד לרשותך בנושא.

בברכה,
יעקב היכל
יועץ בכיר

העתק: ✓ לשכת ראה"מ

מר יוסי בילין - מזכיר הממשלה
מר ניסים זילי - הסוכנות היהודית

שר הכלכלה והתכנון

ירושלים, כג' בסיון תשמ"ו
30 ביוני 1986

לכבוד
מר נסים זוילי
ראש המחלקה להתישבות
הסוכנות היהודית

לנסים שלום,

כפי שידוע לך, הטיל ראש הממשלה את האחריות הממשלתית, בנושא תכנית לחבל "שלום הגליל" באזור קו העימות בצפון, על משרד הכלכלה והתכנון.

אני מציע, בהתאם לפנייתו של ראש הממשלה ועפ"י המלצתך, כי יוקם, בשלב ראשון, צוות חלוץ מצומצם בראשותו של יצחק בן-דוד, להכנת תכנית אב ראשונית.

בכבוד רב,
גד יעקבי

נ. זוילי ✓

שר החקלאות

ירושלים ב' בסיוון התשמ"ו

9 ביוני 1986

אני רואה באפשרות יחידה לסייע להם במתן משכנתא נוספת כדי לעמוד בהתחייבות לקבלני הבנין ולסיים את בתי מגוריהם.

אנו עושים כל שאפשר כדי לספק הון חוזר לחקלאים בבקעה הנמצאים במצוקה בגין קשיים בארגוני הקניות.

איני בטוח שיעלה בידנו להעמיד לרשותם את הסכומים שהפקידו בארגון שפשט את הרגל.

אין לסוכנות אפשרות להעמיד לרשותם תקציב היות והם נמצאים מעבר לקו הירוק. התקציב להקמת הישוב הוא תקציב הממשלה שמועבר ישירות מהאוצר לחטיבת ההתישבות של ההסתדרות הציונית ותקציב זה קוצץ באחוזים גבוהים בשנים האחרונות.

אין כרגע כל אפשרות להוסיף אמצעי יצור בענפים חקלאיים כי כולם אנו בעודפים גדולים. באשר לתיירות יש לפנות למשרד התיירות. אני אישית אינני אופטימי.

לכבוד

מר בועז אפלכאום

ראש לשכת ראש הממשלה

הנדון: ורד יריחו

א"נ,

למרות שיחתנו בעל פה בנידון יש ברצוני להשיב על כל הסעיפים.

1. אני רואה באפשרות יחידה לסייע להם במתן משכנתא נוספת כדי לעמוד בהתחייבות לקבלני הבנין ולסיים את בתי מגוריהם.

2. אנו עושים כל שאפשר כדי לספק הון חוזר לחקלאים בבקעה הנמצאים במצוקה בגין קשיים בארגוני הקניות.

3. איני בטוח שיעלה בידנו להעמיד לרשותם את הסכומים שהפקידו בארגון שפשט את הרגל.

4. אין לסוכנות אפשרות להעמיד לרשותם תקציב היות והם נמצאים מעבר לקו הירוק. התקציב להקמת הישוב הוא תקציב הממשלה שמועבר ישירות מהאוצר לחטיבת ההתישבות של ההסתדרות הציונית ותקציב זה קוצץ באחוזים גבוהים בשנים האחרונות.

5. אין כרגע כל אפשרות להוסיף אמצעי יצור בענפים חקלאיים כי כולם אנו בעודפים גדולים. באשר לתיירות יש לפנות למשרד התיירות. אני אישית אינני אופטימי.

6. לאחר גמר בנית המשק אפשר יהיה לעסוק בתיקון וחיזוק התשתית.
7. זה חלק מהשלמת הבניה.
8. מובן שהכתובת היא המשרדים העוסקים בכל אחד מהנושאים בהם מדובר.
9. השאלה אינה מובנת לי ולדעתי אין כל צורך בשינוי המבנה אלא בניהול מתאים ומקורות קיום.

ב ב ר כ ה

א. נחמקין /
שר החקלאות

וּרְדַּ יִרְיָחוֹ כפר שיתופי בע"מ

טלפון 922788

ד. נ. בקעת יריחו

י"ז באייר תשמ"ו

26 במאי 1986

תאריך

נספח

נושאים לטיפול

1. משכנתא - קבלת משכנתא חדשה לצורך המשך בניית הבתים, תוך ביטול החוב על המשכנתא שלא קיבלנו.
2. הון חוזר - מציאת "צינור" להזרמת הון חוזר ליצרנים.
3. כספי זכות - מציאת פתרון להשבת כספי חברים שהופקדו בארגון הקניות.
4. חוב סוכנות - ניכוי חובה של הסוכנות מגרעון האגודה.
5. אמצעי ייצור - השלמת אמצעי ייצור וכן שילוב חברים חסרי אמצעי ייצור בפרוייקטים תיירותיים באזור.
6. תשתית - החלפת תשתית מים, חשמל וביוב בזמן סביר.
7. פיתוח - ביצוע פיתוח בישוב: כבישים, שבילי גישה, תאורה וגיבון.
8. בניית מוסדות ציבור - בניית מוסדות חינוך (גן, מעון), מרפאה, משרדים, מועדון, בית כנסת ומתקני ספורט.
9. מבנה ארגוני - שינוי המבנה הארגוני של הישוב והתאמתו לחתך המשקי/סקטוריאלי בישוב.